T.C.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

YORGAN DESENLERİ

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

“

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR ii
GİRİŞ 1
ÖĞRENME FAALİYETİ–1 3
1.YÖRELERE ÖZGÜ YORGAN DESENLERİ 3
1.1. Yorgan Deseni Belirleme 18
1.1.1. Desen Nedir 18
1.1.2. Desen Tasarımı Nedir 18
1.1.3. Yorgan Deseni Seçimi 26
1.2. Desen Çizim Teknikleri 29
1.3. Yorgan Deseni Kalıpları 30
1.4.Deseni Kumaşa Geçirme Teknikleri 30
UYGULAMA FAALİYETİ 77
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 86
ÖĞRENME FAALİYETİ -2 87
2. YORGAN İŞLEMEYE HAZIRLIK 87
2.1. Yorgan Astar ve Yüz Kumaşını Hazırlama 87
2.2. Yorgan Astar ve Yüz Kumaşını Birleştirme 88
2.3. Yorgan Dolgu Malzemelerini Kullanıma Hazırlama 89
2.3.1. Malzeme Seçimi 89
2.3.2. Seçilen Malzemenin Kabartılması 90
2.4. Dolgu Malzemesini Yerleştirme 92
2.4.1. Yünü Yerleştirme 92
2.4.2. Pamuğu Yerleştirme 92
2.4.3. Elyafı Yerleştirme 93
2.5. Kumaşı Çevirme 93
2.5.1.Pamuk ve Yün Yorgan Dikiminde Kumaşı Çevirme 93
2.5.2.Elyaf Yorgan Dikiminde Kumaşı Çevirme 94
UYGULAMA FAALİYETİ 95
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 125
MODÜL DEĞERLENDİRME 126
CEVAP ANAHTARLARI 128
KAYNAKÇA 129

“

AÇIKLAMALAR

ALAN	**El Sanatları Teknolojisi**
DAL/MESLEK	**Dekoratif Ev Tekstili**
MODÜLÜN ADI	**Yorgan Desenleri**
MODÜLÜN TANIMI	Yörelere özgü yorgan desen çeşitleri ve yorgan işlemeye hazırlık bilgilerinin verildiği öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Yorgan Dikmeye Hazırlık modülünü almış olmak
YETERLİK	Yorgan desenleri hazırlamak
MODÜLÜN AMACI	**Genel Amaç** Yörelere özgü yorgan desenlerini araştırarak yorgan işlemeye hazırlık yapabileceksiniz. **Amaçlar** 1. Yörelere özgü yorgan desenleri araştırabileceksiniz. 2. Yorgan işlemeye hazırlık yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	**Ortam:** Yorgan dikimi için uygun aydınlık ve geniş bir atölye ortamı. **Donanım:** Düz dikiş makinesi, overlok, çalışma masası, sandalye, ütü, ütü masası, kaynak kitaplar, elektronik bilgi kaynakları, kumaş örnekleri, çeşitli ürün katalogları, desen çizim araç gereçleri, yorgan dikiminde kullanılan araç gereçler.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

“

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

O rengârenk yorganların gözümüze hitap etmesi güzelim desenlerin oluşturulmasıyla başlar. Çoğu yorgancılar, sürekli çalışmış oldukları desenleri el alışkanlığıyla gayet pratik dikmektedir. Bunun yanında çok orijinal veya daha önce çalışılmamış bir deseni çalışmak için bazen kendinden esintiler katmak için desen oluşturmak zorunda kalabilir.

Bu modülde değişik yorgan desenleri ve desenin oluşturulması konusunda pek çok örnekler size verilmeye çalışılmıştır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi aslında çok kıymetli olmasına rağmen, unutulmaya yüz tutmuş yorgancılık mesleğini tekrar canlandırabilmek için siz öğrencilerimizden daha çok ilgi ve gayret beklemekteyiz.

“

“

ÖĞRENME FAALİYETİ–1

AMAÇ

Bu faaliyette verilen bilgi ve beceriler doğrultusunda yorgan desenleri hakkında bilgi edineceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yorgan desenleri hakkında bilgi edininiz.
- Evinizde ve çevrenizde kullanılan yorgan desenlerini inceleyiniz.
- Dergi ve kitaplardan yorgan desenleri ile ilgili bilgiler edininiz.
- Çevrenizdeki müze ve kütüphanelerden yorgan ve yorgan desenleri hakkında araştırma yapınız.
- Yorgancıları gezerek yorgan deseni çizim tekniklerini öğreniniz.
- Yorgan dikim evlerini gezerek yorgan modellerinin fotoğraflarını çekerek bir albüm oluşturunuz.
- Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.YÖRELERE ÖZGÜ YORGAN DESENLERİ

Resim 1.1: Esin ATIL’ın Levni ve Surname “Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü” kitabından “Yorgancılar” konulu minyatür

“

Anadolu’da yorganlar, gelinlik kızların çeyizlerinin vazgeçilmez parçalarıdır. Çeyizlik yorganların üzerine özel motifler de işlenmektedir. Lohusa kadınların yorgan ve yastıkları, sünnet edilmiş çocukların yatırıldığı yatakların üstündeki yorgan ve yastıklar da özenle yapılmaktadır.

Yorgan sözcüğü eski Türkçe’de örtmek, sarmak, kaplamak, kuşatmak anlamına gelen “yör” sözcüğünden “yör-gen”, “yörgen”, “yorgan” şeklinde türetilmiştir.

Yorgan yatakta örtünmek amacıyla kullanılan üstü yüzlük, altı astarlık olmak üzere iki kumaşın arasına yün veya pamuk gibi dolgu malzemesi konan, üzeri dikişli geniş örtüdür.

Türkler, yorgan yüzlerini, aplike, işleme veya yazma gibi tekniklerle süsleyerek kullanmışlardır.

Göçebe ve savaşçı bir yapıya sahip Türklerin ilk yorgan örnekleri hayvan derisi ile aplike tekniğindendir.

MS 1410–1411 tarihlerinde İskenderiye İngiliz Müzesine katılan ve Timur tarafından yaptırılan “Hüsrev ile Şirin”in evliliğini konu alan minyatürde evlilik sembolü olarak yorganın yer aldığı görülmektedir.

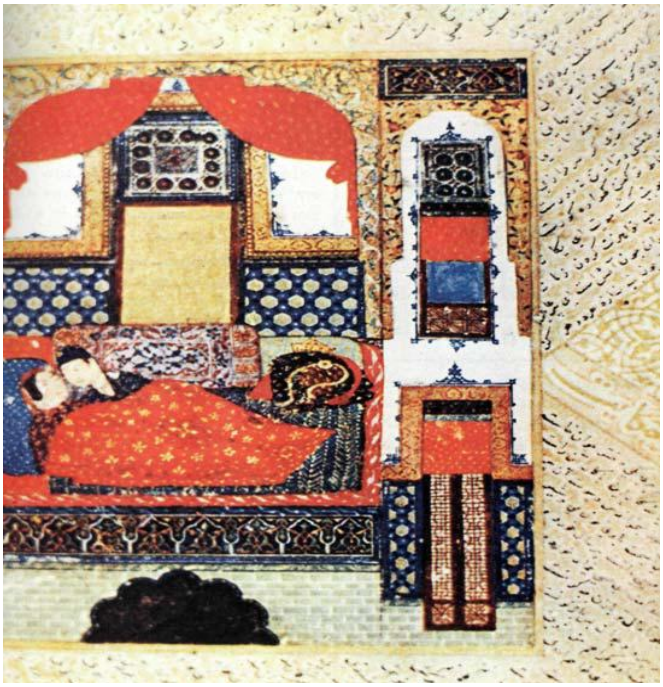

Resim 1.2: B. W. Robinson, Perslan Miniatures kitabından alınan “Hüsrev ile Şirin” minyatürü

“

Resim 1.1: Metin And’ın Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları kitabından 1720 şenliğinde “Esnafın Geçişi”

“

Resim 1.4: Metin And’ın Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları kitabından

“Esnafın Geçişi” konulu minyatür

Osmanlı döneminde 16. ve 17. yüzyıllarda yorgan yüzleri genellikle kadife, atlas, ipek, keten vb. kumaşlardan yapılır, üzerlerine çeşitli motifler işlendiği gibi, değerli taşlar, altın, gümüş tellerle bezenirlerdi. Bu değerli yorganlar saraylarda ve zenginlerin evlerinde kullanılırdı.

Osmanlı yorgan yüzlerinde geometrik ya da bitkisel motiflerin istif ve düzenlemesine büyük özen gösterilmiştir. Motifler genellikle hayat ağacı motifidir. Bunun yanı sıra kıvrık dallar, yaprak ve çiçekler de yer almıştır. Renkli ipek iplik, sırma ve son yüzyıllarda kadife ipliği de kullanılmıştır. Uygulanan teknikler pesend, mürver, muşabak, sarma, dival gibi tekniklerdir.

Osmanlılarda diğer sanat dallarında olduğu gibi işleme sanatında yer alan yorgan yüzlerinde de başarılı uygulamalar ve çeşitlilik gözlenmiştir. Hatta bunlarla ilgili belgeler tutulmuş, bu yolla günümüze birçok bilgi ulaşmıştır. Yorgan yüzleri ve çeşitleri hakkındaki bilgilere yazma eserlerde rastlanmaktadır.

“

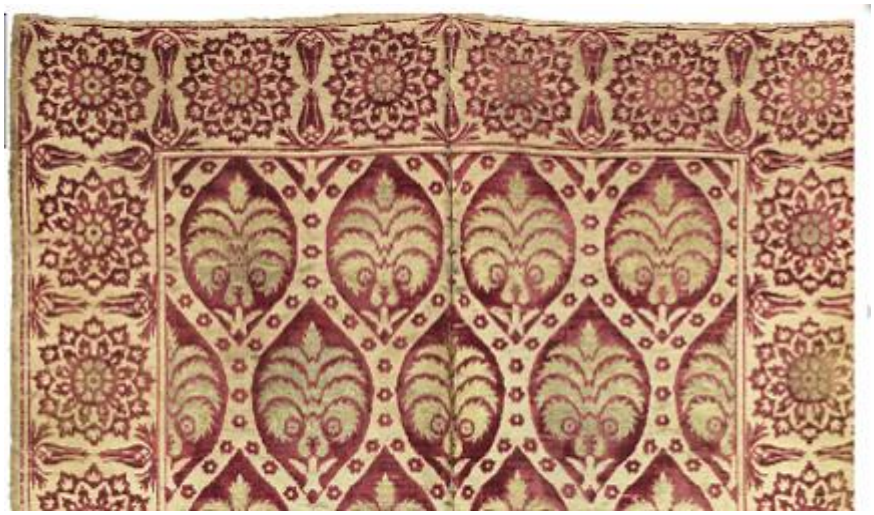

Resim 1.5: Osmanlı 17. yüzyıl gümüş iplik nakışlı ipek kadife çatma

Sarayın denetiminde en güzel örnekleri verilen yorgan yüzleri “Terziler Kârhanesi” denilen dükkânlarda yapılırdı. Bu dükkânlarda çalışanlar “Kârhan-i Hassa” ve “Ehl-i Hiref-i Hassa” gibi okul konumundaki kurumlarda yetişen sanatkârlardır. Bunlar altın işlemeciler, simkeşanlar ve ipekçiler diye yaptıkları işlere göre ayrılmışlar; saray nakkaşlarının çizdikleri örneklere göre de diğer siparişler ile olduğu gibi yorgan yüzü işlemelerini de yapmışlardır.

Resim 1.2: 17. yüzyıl Osmanlı ipek işlemeli yorgan yüzü ve detayı

“

Resim 1.3: 17. yüzyılın başlarında Osmanlı ipek işlemeli yorgan yüzü ve detayı

Resim 1.8: 17. yüzyıl Osmanlı ipek işlemeli yorgan yüzü ve detayı yaklaşık 231x152 cm

Çoğunluk saray ve yakın çevresi için yapılan ve bugün müzelerde yer alan bu değerli örneklerin yanı sıra tahta kalıpların kumaşa basılmasıyla elde edilen basma ya da yazma yüzlü yorganlarda Türk halk sanatı içinde yer almıştır.

Bu kumaşları hazırlayan meslek sahipleri de “basmacılar” ve“yazmacılar” gibi ayrı meslek dallarını oluştururlardı.

En iyi basma ve yazma yorgan, yastık yüzleri İstanbul’da Kandilli ve Üsküdar’da yapılırdı. Tokat, Kastamonu ve Bartın’da da yorgan yüzleri üretiliyordu.

Yazma yorgan yüzlerinde genellikle bitkisel motifler kullanılmış olup nadiren geometrik ve hayvansal motifler de kullanılmıştır. Kompozisyonlarda desenler genellikle yorgan çevresinde kenar bordürü ve ortada göbek oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Bu yazmalarda ayrıca, sepet, testi, fiyonk gibi motifler de sıkça kullanılmıştır. Yazma yorgan yüzleri, kalın, pamuklu kumaşlardan yapılmışlardır ve genellikle 180 x 200, 180 x 220, 190 x 210 cm boyutlarındadırlar.

“

Yazmacılık sanatından günümüze kadar ulaşılabilen yorgan yüzü örneklerinin bir kısmının 18. yüzyıla, diğer kısmının da kompozisyonlardaki düzen ve üslup bakımından 19. yüzyıla ait oldukları tahmin edilmektedir. Kompozisyonlarda ışık ve gölgelere yer verilmesi 18. yüzyıl sanatının getirdiği özelliklerdir. Dağınık kompozisyonlar ise 17. yüzyılın devamı lale devri üslubu sayılırlar.

Yazmacılık sanatında özellikle yorgan yüzü ve bohçalarda görülen kompozisyonlarda demetlenmiş ve sepet içinde buketlenmiş çiçekler 19. yüzyıl karakterini taşımaktadır.

Aşağıda kalıp ve kalem işi yorgan yüzlerine ait örnekler verilmiştir.

Resim 1.9: Kalem işi yazma yorgan yüzü ve detayı

Yukarıda görülen yorgan yüzü, eşsiz güzellikteki kalem işi Kandilli yazmalarındandır. Zeminden çıkan karşılıklı iki dal üzerinde gelişen kompozisyon, çiçek, gonca, yaprak gibi bitkisel motiflerle süslenmiştir. Karşılıklı duran ve en ince ayrıntısına kadar çizilmiş, tavus kuşu motifleri ile de 1/2 simetrik kompozisyon tamamlanmıştır.

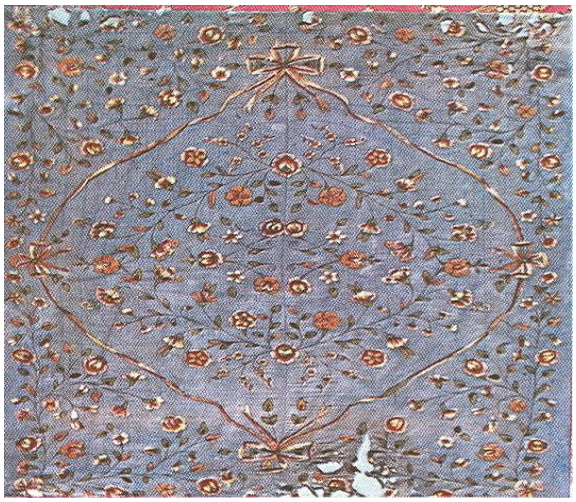

Resim 1.10: Kalem işi yazma yorgan yüzü

“

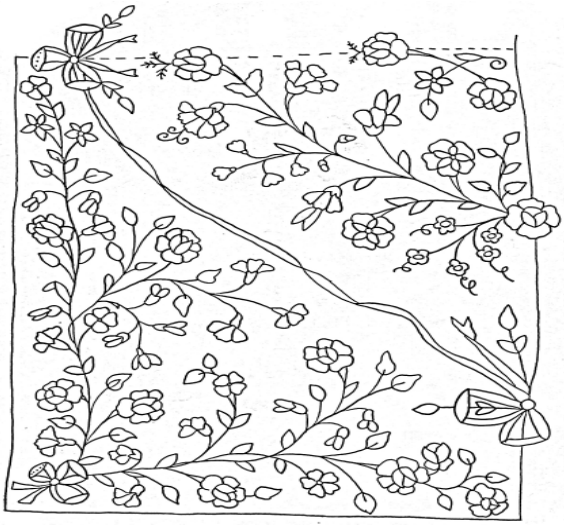

Çizim 1.1: Yorgan yüzünün motifleri

Yukarıdaki yazma yorgan yüzü, kompozisyonunun rahatlığı ve motiflerinin inceliğinden de anlaşılacağı gibi kalem işi Kandilli yazmalarına örnektir. ¼'lük simetrik kompozisyona sahip örnek, dikkatlice incelendiğinde motiflerin birbirini tutmadığı görülür. Yazmalık kumaşın orta kısmı, dörtkenarına çizilmiş fiyonk motifinin birbirine bağlanması ile ayrılmıştır. Bu ayrılan kısmın içi ve dışı karanfil ve gül gibi çiçek motifleriyle ve goncalarla süslenmiştir. Mavi pamuklu zemin üzerine çizilen motif içleri yine fırça ile renklendirilmiştir. Bu yorgan yüzü örneği 180 x 220 cm boyutlarındadır.

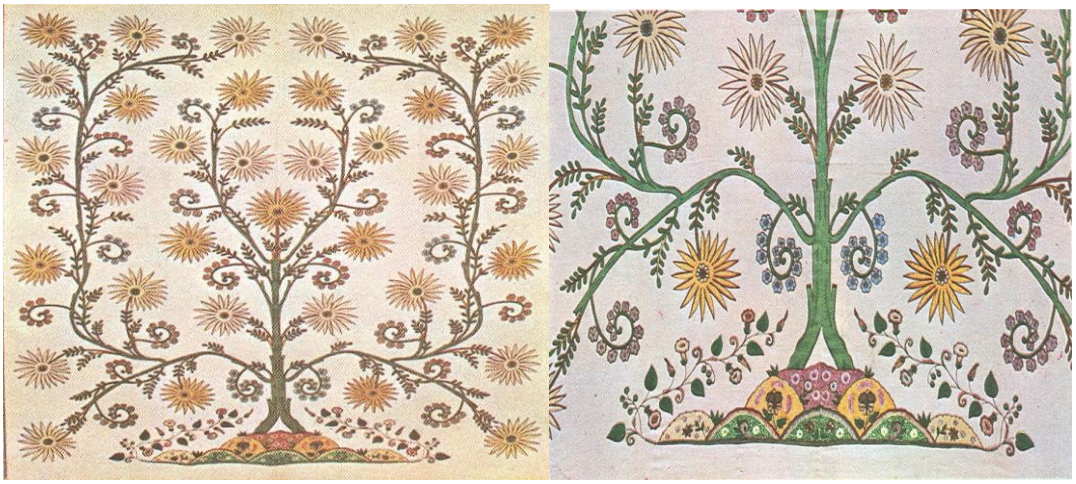

Resim 1. 11: Kalem işi yazma yorgan yüzü ve detayı

“

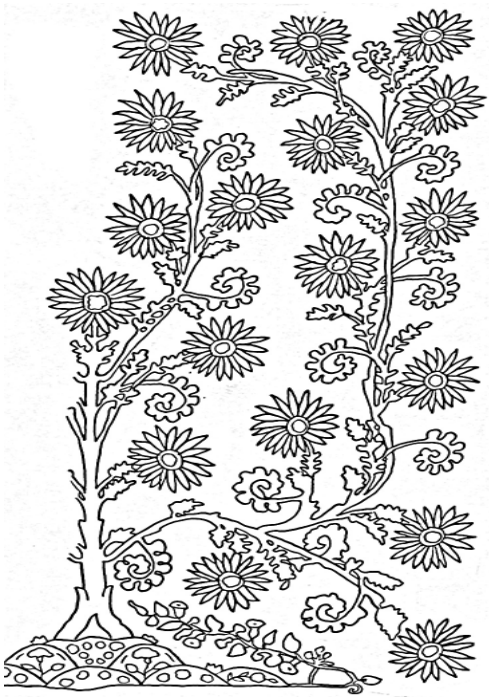

Çizim1.2: Yorgan yüzünün motifleri

Yukarıda görülen yorgan yüzü, kalem işi Kandilli yazmalarına güzel bir örnektir ve genellikle yorgan yüzlerinde görülen 1/2 simetrik kompozisyona sahiptir. Bu örneğin eşsiz güzellikteki deseni, bir kökten çıkan ağaç motifi ve yıldız çiçekli dallardan oluşmaktadır. Pamuklu kumaş üzerine ve fırça ile resim yapar gibi desenlendirilmiş örnek, yine fırça ile renklendirilmiştir. Bu yorgan yüzü 180 x 220 cm boyutlarındadır.

“

Resim 1.12: Kalem işi yazma yorgan yüzü

Çizim1.3: Yorgan yüzünün motifleri

Bir başka örnekte, yorgan yüzlerinde çok rastlanan 1/2 simetrik, ağaç motifli kompozisyon görülmektedir. Bu örnekte ‘kaya’ gibi görünen motiflerin arasından çıkan kıvrık dallar ve bu dallardan çıkan çiçek, gonca ve yapraklarla bir bordür oluşturulmuştur. Kayaların orta kısmından çıkan ağaç figürü ise kumaşın orta bölümünü tamamen kaplamıştır. Kalem işi Kandilli yazmalarına örnek olan bu yorgan yüzündeki bütün motifler fırça ile çizilmiştir ve motif içleri de fırça ile renklendirilmiştir. Pamuklu kumaş üzerine yapılmış örnek 180x220 cm boyutlarındadır.

“

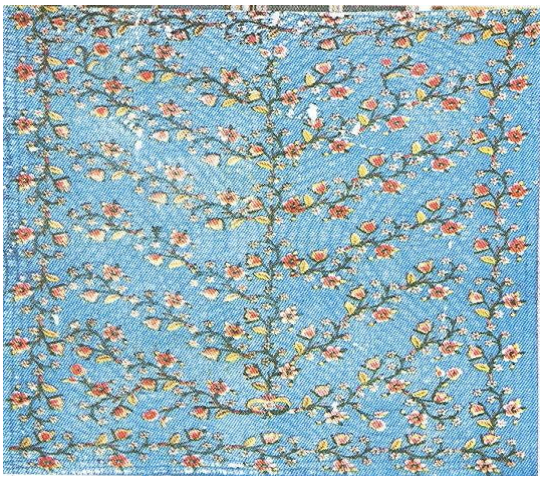

Resim 1.13: Kalıp-kalem yazma yorgan yüzü

Çizim 1.4: Yorgan yüzünün motifleri

Örnekte görülen yorgan yüzü, kalıp-kalem tekniği ile yapılmış İstanbul yazmalarındandır.

Bitkisel motiflerden oluşan kontur kalıbı kumaşın etrafını çevreleyerek bordür oluşturmuştur.

Kumaşın alt ve orta kısmında bulunan bir fiyonktan çıkan dallar iki yana yayılarak kumaşı akıcı bir şekilde doldurmaktadır. Kalıp ile basılan motiflerin içleri fırça ile renklendirilmiştir. Pamuklu kumaş üzerine yapılmış yorgan yüzü 180x200 cm boyutlarındadır.

“

Resim 1.14: Kalıp-kalem yazma yorgan yüzü ve detayı

Çizim 1.5: Yorgan yüzünün motifleri

Örnekteki yorgan yüzü kalıp-kalem tekniği ile yapılmış İstanbul yazmalarındandır. Kumaşın kenarları, gül, yıldız çiçeği ve yaprak gibi bitkisel motiflerden oluşan bir bordürle çevrelenmiştir. Kumaşın dört köşesine ve ortasına, içinden çiçekler çıkan sepet motifi basılmıştır. Yazmanın ortasındaki sepetin çevresi yine dış bordürdeki motiflerle çevrelenerek göbek oluşturulmuştur. Göbek ile dış bordür arasında kalan alan ise karanfil, yıldız çiçeği ve yaprak motifli kalıplar ile doldurularak 1/4 simetrik kompozisyon tamamlanmıştır. Son

“

olarak motif içleri fırça ile renklendirilmiştir. Kırmızı boyanmış pamuklu zemin üzerine yapılmış yorgan yüzü 190x200 cm boyutlarındadır.

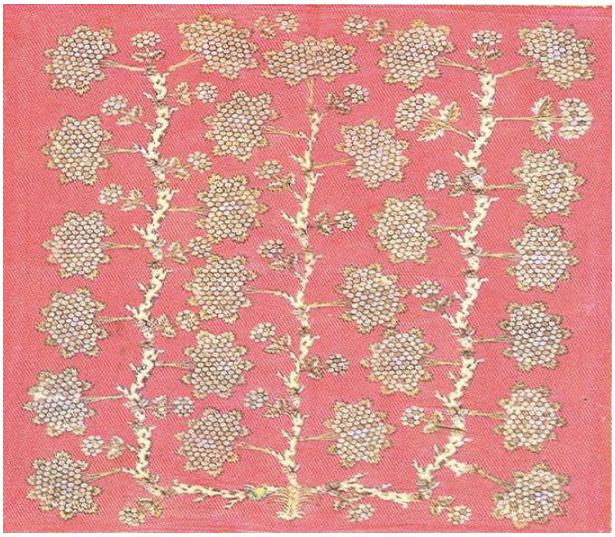

Resim 1.15: Kalıp-kalem yazma yorgan yüzü

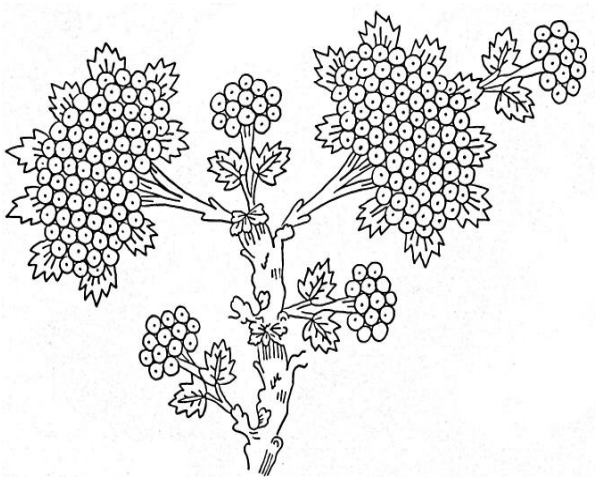

Çizin 1.6: Yorgan yüzünün motifleri

Örnekteki yorgan yüzü kalıp-kalem tekniği ile yapılmış İstanbul yazmalarındandır.

1/2 simetrik kompozisyona sahip olan yazmanın alt orta kısmında bulunan kökten çıkan ağaç motifi bütün alanı kaplamaktadır. Ağacın dallarının ucuna basılmış ve demetlenmiş çiçek motiflerinin içleri ise fırça ile renklendirilmiştir. Kırmızı boyanmış pamuklu zemin üzerine yapılmış yorgan yüzü 180x200 cm boyutlarındadır.

“

Resim 1.16: Kalıp-kalem yazma yorgan yüzü

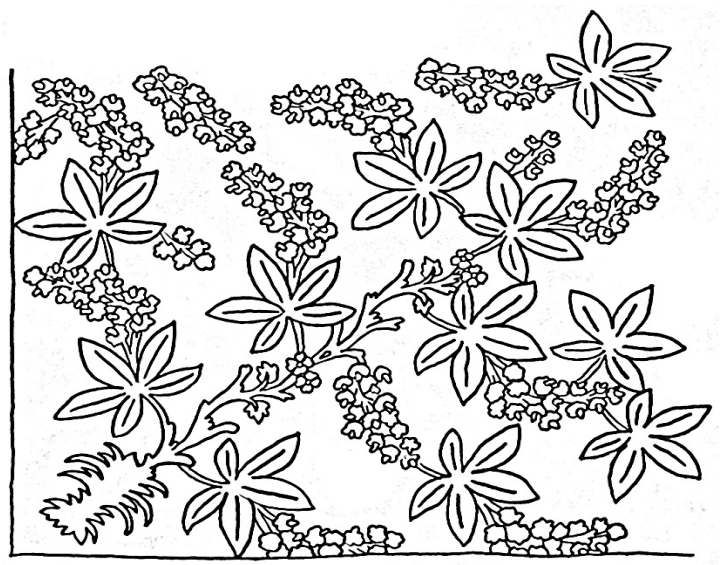

Çizim 1. 7: Yorgan yüzünün motifleri

Yukarıda görülen yorgan yüzü, kalıp-kalem tekniği ile yapılmış İstanbul yazmalarındandır. Yorgan yüzünün köşelerinde bulunan ve köklerden çıkan at kestanesi motifleri kumaş üzerine doldurmaktadır. Motif içlerinin fırça ile renklendirildiği yorgan yüzü 180x220 cm boyutlarındadır.

“

Resim 1.17: Reyhan KAYA’nın Kandilli Yazmaları makalesinden İstanbul Kalıp

Kalem yazması yorgan yüzü

Desenli dokuma kumaşlardan başka düz dokunup üzerine çeşitli desenlerin kumaş yüzeyine geçirildiği ve iğne ile dikilip kabartıldığı yorganlar da vardır. 16. yüzyılda tavus kuşu, çiçek yaprakları, bulut, rumi, hatayi, penç ve çeşitli çiçeklerin işlendiği motifler en çok da lale ve karanfil desenleri kullanılmıştır.

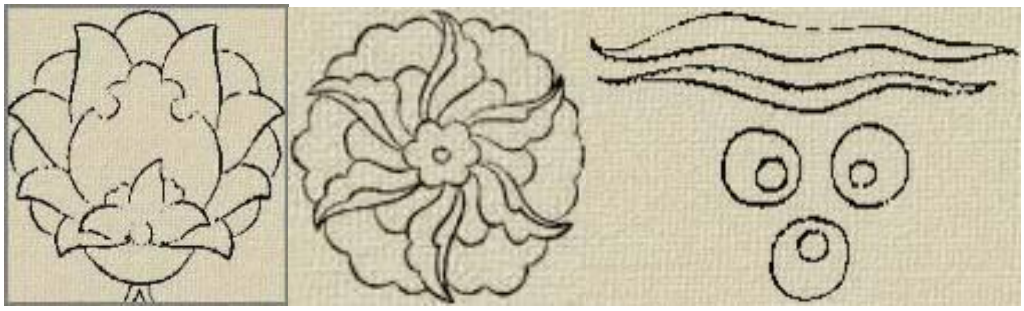

Çizim 1.8: Hatayi, rumi ve bulut desenleri

17. yüzyıldan sonra küçük serpme desenli ve yollu, çizgili yorganlar görülmektedir. Klaptan ipliklerle işlenen zerdüz ve dival nakışları “sade” denilen düz kadife kumaşlara uygulanmıştır. Anavata adı verilen ve dival tekniğinin bir varyasyonu olan pamuk veya renkli iplik kullanarak yapılan işleme tekniği de yorgan yüzlerinde sıkça kullanılmıştır.

Bu şekilde süslenen yorganlardan başka, işlemesiz olarak hazırlanan düz teyel dikiş tekniği ile sırılan yorgan süslemeleri de vardır. Yapılan dikiş adları yörelere göre

değişmektedir. Düz teyel dikiş tekniği ile sırılan yorgan dikişlerinin yüzeyde sık aralıklarla dokunan biçimleri Trabzon’da baskı ya da ince iş olarak adlandırılmaktadır.

Baskının düz yatay çizgide gelişeni batırmalı baskı, düz çizgide gelişeni kara baskı ve diyagonal çizgide gelişeni çapraz baskı olarak isimlendirilmektedir. Yorgan ustaları üstün bir teknik beceriyle; çitilerek geriye doğru çekilip zemine tutturulan kumaş yüzeyinde, dikişlerle sağlanan boş-dolu kontrastları ile bezemeler oluşturmaktadır. Bazen boş-dolu yüzeyler arasında daha sık iğne taraması yaparak yüzeye zenginlik katmaktadırlar.

1.1. Yorgan Deseni Belirleme

Yorgan deseni çeşitleri konusundan önce desen konusunu incelemek gerekmektedir.

1.1.1. Desen Nedir

Yorgan desenlerine geçmeden önce desen konusunu incelemeliyiz. Desen, formu görme yöntemidir. Desen doğrudan renkle değil çizgiyle ilişkilidir. Ayrıca renk, ışık ve gölgeler, tablonun genel yapısı, kompozisyonu hazırlanan bu temel üstüne kuruludur.

Desen, ev aksesuarlarından mimariye kadar çoğu alanda, el sanatlarından Türk İslam sanatlarına kadar çoğu sanatta temeli oluşturan ögedir. Desen pek çok obje üzerinde gördüğümüz motiflerin, işlemelerin ilk aşamasıdır. İyi desen çizebilmek, desenin işlevinde yer alan çizgi, hareket, denge, hacim, oran, form (şekil) ritim, kompozisyon, perspektif, ışık ve renk kavramlarının öğrenilmesiyle sağlanabilir.

1.1.2. Desen Tasarımı Nedir

Desen tasarımı ise görselliği ve estetiği ön planda olan, mimari, tekstil, ev dekorasyonu (perde döşemelik, duvar kâğıdı, masa örtüsü, yer döşemesi, banyo döşemeleri, mutfak döşemeleri) gibi alanlarda uygulanan yöntemlerin ilkidir. Tasarım süreci, desenin işlevsel ve sanatsal boyutlarda irdelenip, farklı malzeme ve değişik tekniklerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulan bir süreçtir. Desen tasarımında dikkat edilmesi gereken nokta, kullanılan rengin, kompozisyonun ve biçim bütünlüğünün sağlanmasıdır.

Günümüzde desen tasarımı, günün modasına, o kentin ya da ulusun kültürüne bağlı olarak gelişir. Kent kültürünün, popüler yaklaşımından oluşan yeni motiflerle zengin bir görselliğin sunulabileceği tasarım dünyası, eski kültür sembollerinin modern yansımalarını da sunabilmektedir. Yansıma her zaman o ‘sembolün’ bir yansıması şeklinde olmayabilir. Güncel teknik ve günümüz görselliği ile bütünleşen eski motifler, yeni bir ifadeye kavuşur ve bu anlamda geçmiş kültüre olan bağlılığının kanıtlarını da içinde taşır.

“

Yorganda desen, bir nesnenin veya bir figürün yalnızca ana hatlarının bir yüzey üzerinde çizgilerle ifade edilmesidir.

Yorganları desen yönünden inceleyecek olursak çok çeşitlilik gösterdiğini görmekteyiz. Bu zengin çeşitlilik bu işe yıllarını ve gönlünü vermiş usta yorgancıların eserleridir.

1.1.2.1.Yorgan Deseni Özellikleri

Yorgan desenlerinin seçiminde eskiden olduğu gibi, bugün de bitkisel, figürlü, geometrik ve nesneli bezemelerin seçildiği görülmektedir.

Yorgan üzerindeki desenlerde bir bezeme konusu tek başına kullanıldığı gibi, birkaç bezeme konusunun oluşturduğu kompozisyonlar da yer almaktadır.

Bitkisel ve nesneli bezemelerin geometrik formlarla bir arada kullanıldığı ve yorgan dikiminde tüm yüzeyin dikişlerle doldurulması gerektiği için yapıldığı görülmektedir. Bazı örneklerde ise oyulgama dikişi çok ince ve çok sık olarak yapılmıştır. Her ne kadar kabartma motifler ana desen olarak ele alınmışsa da yer yer bu basık desenler de dikkat çekici olabilmektedir.

Resim 1.18: Kare pervane

Genel olarak desen türlerini 4 gruba ayırabiliriz;

- **Bitkisel bezemeler**
- **Geometrik bezemeler**
- **Figürlü bezemeler**
- **Nesneli bezemeler**
- **Bitkisel bezemeler**

Çiçek desenleri desen tasarım tarihinin başından beri kullanılan formlardır. Hemen her türlü objeye uygulanan desen tasarımlarının başında gelir.

“

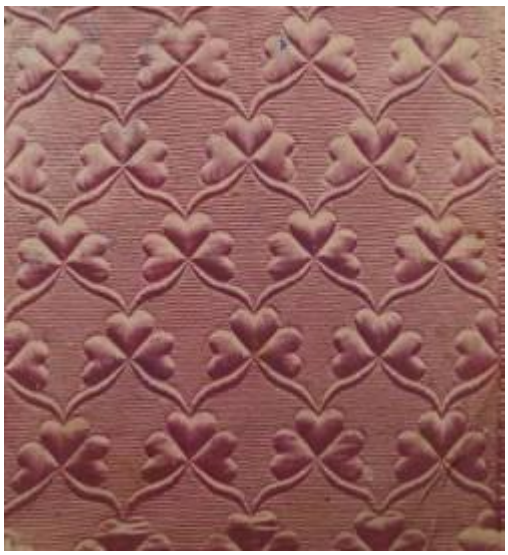

Resim 1. 19: Üç yapraklı yonca modeli

Resim 1.20: Dört yapraklı yonca modeli

Bitkisel bezeme konulu yorganlarda başlıca lale, menekşe, karanfil, akasya çiçeği, çuha çiçeği, gelincik çiçeği, haşhaş çiçeği, katmerli çiçek, koza gülü, mine, ortanca, papatya, söğüt çiçeği, yaban gülü, yıldız çiçeğinin kullanıldığı; lale, ay çiçeği ve menekşenin diğer çiçeklere göre daha çok tekrarlandığı tespit edilmiştir.

Yaprak motifleri olarak sırasıyla; çuha yaprağı, dilimli yaprak, yaprak, lale yaprağı, menekşe yaprağı, ortanca yaprağı, sıralı yaprak, söğüt yaprağı, asma yaprağı, üzüm, sarmaşık, yaban gülü yaprağı ve yonca yaprağı kullanılmıştır. En çok tekrarlanan yonca yaprağı ve sade yaprak motifidir.

Kompozisyonun durumuna göre dallar ‘C’ kıvrım dal, düz dal,’S’ kıvrım dal olarak kullanılmıştır.

- **Geometrik bezemeler**:

1910’lu yıllarda yoğun olarak kullanılmaya başlanan geometrik desenler, dönem dönem farklı formların ön plana çıkarılması ile günümüze kadar devamlılık göstermiştir.

Resim 1. 21: Altıgen modeli

“

Geometrik desenler için de altıgen, baklava biçimi, daire, diyagonal çizgi, dikdörtgen, üçgen, düz çizgi, eğri çizgi, eşkenar dörtgen, kırık çizgi, oval, ’8’üçgen, yarım daire zig zag çizgiler kullanılmıştır. Düz çizgi ve baklava biçimi, en çok tekrarlanan motif özelliğindedir.

- **Figürlü bezemeler:**

Figürlü bezeme olarak güvercin, kaz ayağı ve tavus kuşu, kelebek kırlangıç, ren geyiği vb. motifler kullanılmıştır.

Resim 1. 22: Pul ve incilerle süslenmiş tavuş kuşu modeli

- **Nesneli bezemeler:**

Nesneli bezemede yer alan motifler ay, çarkıfelek, çavuş sırması, çerçeve, deniz dalgası, bulut, fiyonk güneş, kalp, kuşak, madalyon, mekik, midye kabuğu, parke taşı, rüzgâr gülü, saksı, su yolu, sütun, yelpaze ve yıldızdır.

Resim 1. 23: Bulut model Çintemani (üç benek)

“

Günümüzde en çok kullanılan bu desen tasarım türü, daha çok ticari amaç için üretilen desenlerdir. Örneğin fiyonk, yelpaze, kalp, çiçek sepetleri gibi desenler tekrarlanan motiflerdir.

- **Yorganlarda kullanılan desenlerdeki ortak özellikler:**

Tüm yorganlarda dört kenarda bir veya iki sıra görülen düz çizgi deseni çevreleyen bir unsur olmasının yanı sıra, yorganı çarşafla düzgün bir biçimde kaplayabilmek için yol oluşturmaktadır.

Kompozisyonlar ya bir merkez çevresinde gelişen ya da sıralamalarla düzenlenen kompozisyonlar olarak iki ana grup altında toplanmaktadır.

Resim 1. 24: Göbekli lale ve detayı

Bir merkez çevresinde gelişen kompozisyonlar da merkezden dağılan veya merkezde toplanan kompozisyonlar olarak ayrılmaktadır. Her iki türde de göbek ve dört köşe belirgindir.

Resim 1.25: Serpme parke ve detayı

“

Sıralamalarla düzenlenen kompozisyonlar ise motiflerin sıralamalarla yüzey üzerine yerleştirilmesiyle oluşmuştur. Bunlar düzgün sıralamalar, kaydırılmış sıralamalar, bağlantılı sıralamalar biçiminde dizilen motiflerle yapılmıştır.

Kendinden desenli ipek saten vb. kumaşlarda da desen özelliğine uygun yorganlama dikiş teknikleri uygulanmaktadır.

Resim 1. 26: Desen özelliğine uygun dikilmiş yorgan

Yorgan kumaşının, modelinin, desenin özelliğine uygun yorgan işleme teknikleri yapılmaktadır. Aplike yama işi tekniği ile kırkyama tekniği ile oyulgama tekniği ile dikilen vb. yorganları sıralayabiliriz. Aşağıda bu tekniklerle çalışılmış yorganlardan örnekler verilmiştir.

Resim 1.27: Aplike pano çalışması ve detayı

“

Resim 1. 28. Yorganlama dikişi uygulanmış kırkyama örtü

Resim 1.29: Model özelliğine uygun yorganlama deseni çalışmasından detay

“

Resim 1. 30: Aplike ve ince iş dikiş tekniği ile dikilmiş karanfil desenli yorgan ve detayı

Resim 1. 31: Lale desenli aplike yorgan

Resim 1.32: Aplike çalışması yapılmış yorgan ve detayı

“

1.1.3. Yorgan Deseni Seçimi

Yorganlar sipariş üzerine yapıldığı için müşterinin istek ve zevki ön plandadır. Yorgan desenleri kullanılacak ürünün özelliğine, kumaşın rengine ve kullanım amacına göre vb. seçilmektedir. Kişiye özel tasarlanmış yorgan örnekleri de yapılmaktadır.

Yorgan deseni seçiminde yorgancıların kendilerinin oluşturmuş olduğu yorgan desenleri fotoğraf albümleri de müşteriye sunulmaktadır. Desen kataloglarında yorgancıların kendi tasarladıkları desenler de bulunmaktadır.

Yorgan deseni seçimi müşterinin kullanım amacına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin:

- Çeyizlik yorgan,
- Lohusa yorganı,
- Sünnet düğünü için kullanılacak yorgan,
- Günlük yorgan (mitil yorgan) vb.

Resim 1. 33: Deniz konulu yorgan

Hazırlanan bu yorganda müşterinin isteği üzerine özel tasarlanmış dalgalar ve ay yıldızın yer aldığı kompozisyon bulunmaktadır.

“

Resim 1. 34: Kumaş üzerine boyama yorgan

Hazırlanan bu yorganda kumaş üzerine çizilen bahar dallarının kumaş boyası ile boyandıktan sonra dikilen yorgan örneği de görülmektedir.

Resim 1.35: Adapazarı’nda bir yorgancı ve oğlunun tasarımı

“

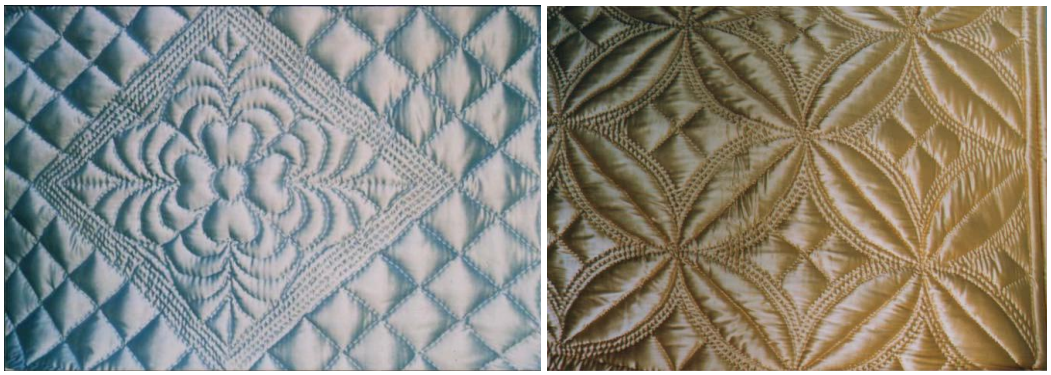

Resim 1. 36: Ankara’da bir yorgan evinden yorgan desenleri

Resim 1.37: Ankara’da bir yorgan evinden yorgan desenleri

Resim 1. 38. Ankara’da bir yorgan evinden yorgan desenleri

“

Resim 1. 39: Ankara’da bir yorgan evinden yorgan desenleri

1.2. Desen Çizim Teknikleri

Yorgana desen çizebilmek için desen çizim tekniklerini, deseni kumaşa geçirme tekniklerini bilmek gerekir. Desenin tasarlanmasında belirlenmesi gerekenler;

- Kullanılacak ürünün özelliği (çeyizlik, günlük vb.)
- Desen özelliği
- Kumaş özelliği
- Yorganın boyutudur.

Desenin çizimindeki araç gereçler:

Kâğıt üzerine çizilen desenlerde;
- Parşömen kâğıdı
- Kurşun kalem
- Cetvel
- Milimetrik kâğıt
- Kareli kâğıt kullanılmaktadır.

Kumaş üzerine desenin çizilmesinde;
- Çirpi ipi,
- Değişik boylarda cetveller,
- Tebeşir,
- Farklı boylarda pergeller,
- Desen kalıpları kullanılmaktadır.

“

1.3. Yorgan Deseni Kalıpları

Karbon kâğıdı, fotokopi ile deseni büyütme- küçültme gibi yöntemler, kalıbın mukavva ile hazırlanması aşamasında tercih edilmektedir.

Yorganlarda deseni kumaş üzerine geçirmek için genellikle kalıplar kullanılmaktadır. Bu kalıplar yorgancılar tarafından mukavvadan hazırlanır. Çeşitli çiçekler, yapraklar, kalp, mekik, lale, geometrik desenler vb. hazırlanan kalıplar çizimi kolaylaştırdığı kadar zamandan da tasarruf sağlamaktadır. Bütün çizimler özenle çizilir ancak geometrik çizimler hiç hata kabul etmez.

Çift kişilik yorgan için hazırlanan desen tek kişilik ya da çocuk yorganında kullanılacaksa desende küçültmeye gidilmektedir. Desen yorgan boyutlarına göre ayarlanmaktadır. Geometrik desenlerde aralar daraltılarak yorgana uygun hale getirilmektedir.

Resim 1.40: Yorgan desenlerinin geçirilmesinde kullanılan kalıplardan örnekler

1.4.Deseni Kumaşa Geçirme Teknikleri

Desenin yüzeye geçirilmesi;

- Geometrik ölçülerle
- Kalıp kullanarak
- Araç yardımı ile (cetvel, pergel)
- Çirpi ipi ve tebeşir yardımı ile yapılmaktadır.

“

Resim 1.41: Kalıp kullanarak çizilen desen

Resim 1.42: Kalıp kullanarak çizilen üzüm deseni

Resimlerde çirpi ipi ile taksimat çizgileri çizilmiş olan yorgana üzüm deseninin çizilmesi görülmektedir. (asma yorgan modelinde üzüm deseninin geometrik kalıp ile kumaşa çizilmesi)

Resim 1.43: Geometrik ölçülerle üzüm dallarının büyük boy pergel ile çizilmesi

“

Resim 1.44: Çirpi ipi ile taksimatın yapılarak desenin kumaşa çizilmesi

Deseni yorgana geçirme tekniğinde daha çok kalıpla çizim tercih edilmektedir. Desen özelliğine göre kalıba ihtiyaç duyulmayan çizimlerde geometrik ölçülerle, elle, çirpi ipi ile ya da değişik boylardaki pergeller ile desen oluşturulmaktadır.

Yorgancılar deseni yorgan yüzüne iki farklı yöntemle geçirmektedirler.

- Bazı yorgancılar çatı çatma (peyim dikişi) işleminden sonra yorgan yüzünü çevirip saten ön yüzüne taksimat çizgilerini ve deseni tekniğe uygun geçirerek yorganı dikme işlemlerine hazırlar.
- Bazı yorgancılar ise çatı çatma (peyim dikişi) işleminden sonra yorgan torbasına hazırlanmış dolgu malzemesini yerleştirilmesi çubuklama işlemleri, açıkta bırakılan yerin dikilmesi, tekrar çubuklanması, teyellenmesi, yorgan ön yüzüne taksimat çizgilerinin ve desenin tekniğe uygun çizilerek geçirilmesinden sonra yorganı dikme işlemlerine hazırlar.

Yorgan dikme işinde ustalaşmış yorgancıların deseni kendine has bir sıralama takip ederek çizme yöntemleri vardır.

Resim 1.45: Kalıp kullanarak desenin çizilmesi

“

Resim 1.46: Çirpi ipi ile göbek deseni çizimi

Resim 1.47: Asma desenli yorgan

Resim 1.48: Bahar dalları desenli yorgan

“

Günümüzde bazı yorgancılar (müşterilerin yorganı daha ucuza mal etme isteklerinden dolayı) daha az el emeği ve zamandan kazanmak için yorgan desenlerinde eksiltmeler, küçültmeler, yorgan çerçeve dikişlerinde değişiklikler vb. uygulamalar yapmaktadırlar. Tabi bu da yorgandaki ince işi ve kaliteyi etkilemektedir. Piyasada hazır dikilip gelen yorganlar da büyük rekabet oluşturmaktadır. Daha kaba desenlerden, zayıf işçilikle üretilen bu yorganlar, ince işler yapan yorgancı atölyelerini tehdit etmektedir.

Aşağıda bir yorgancı tarafından hazırlanan yorgan desen ve çizimlerinden örnekler verilmiştir.

Bazı yorgan modellerinin kağıt üzerinde taksimat çizgilerinin çizilerek desenin yerleştirilmesi gösterilmiştir.

Resim 1.49: Buket lale desenli yorgan ve detayı

Resim 1.50: Göbekli yonca

“

Resim 1.51: Meşale desenli yorgan ve detayı

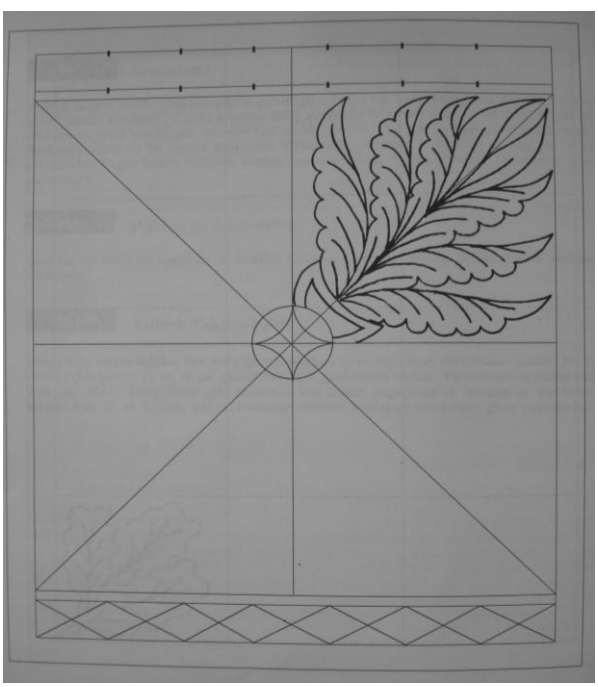

Çizim 1.9: Meşale desenli yorgan deseninin kağıda çizilmesi

“

Resim 1.52: Batan güneş

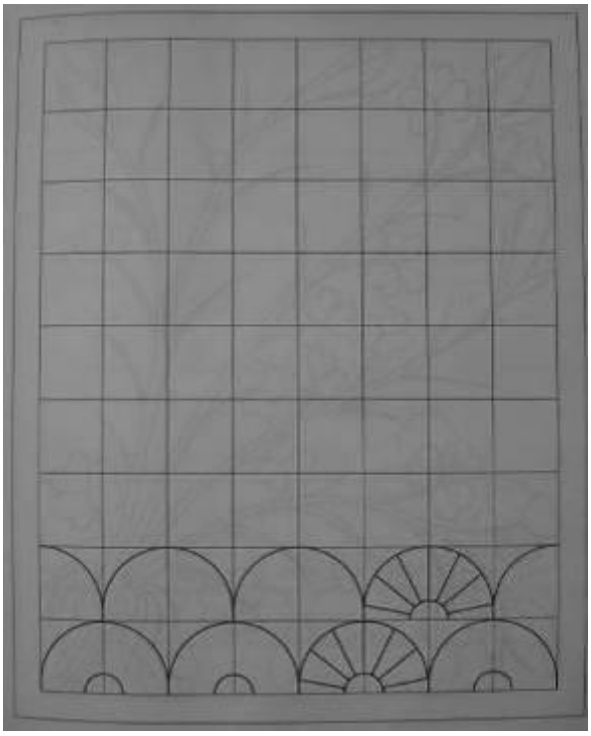

Çizim 1.10: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.53: Meşe yaprağı

Çizim 1.11: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.54 : Çelenk desenli yorgan ve detayı

Çizim 1.12: Çelenk ve bitkisel bezemelerin kâğıda çizilmesi

“

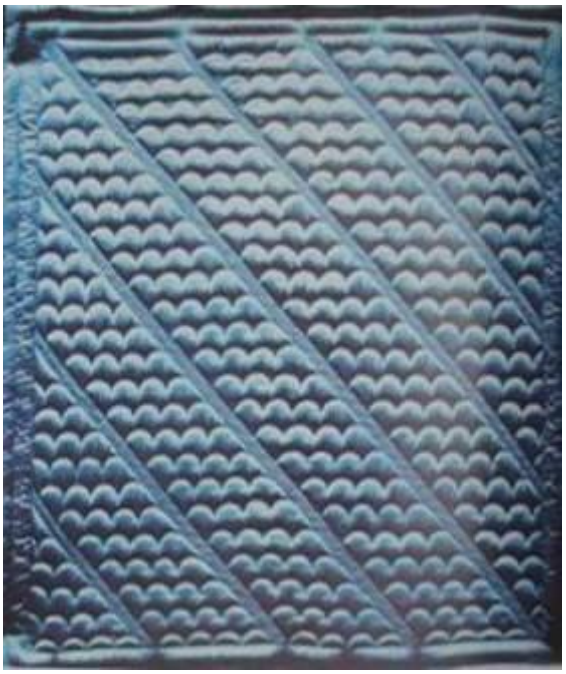

Resim 1.55: Balık sırtı desenli yorgan

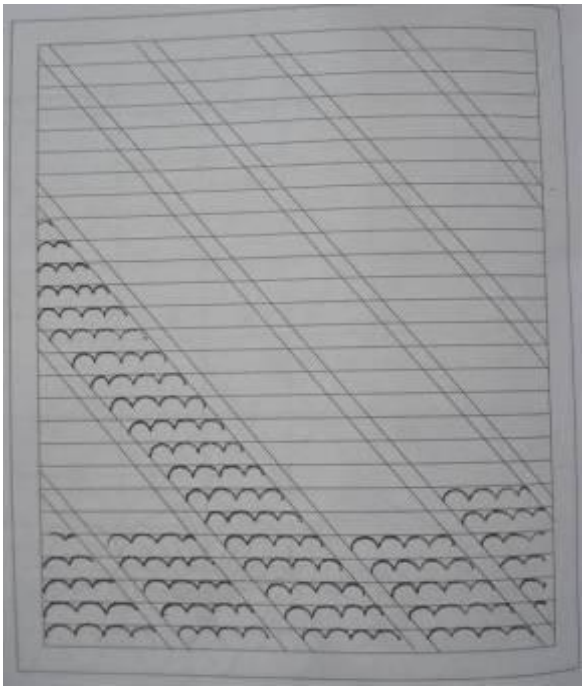

Çizim 1.13: Balık sırtı deseninin kağıda çizilmesi

“

Resim 1.56: Sabah yıldızı desenli yorgan ve detayı

Çizim 1.14: Sabah yıldızı

“

Resim 1.57: Bulut desenli yorgan ve detayı

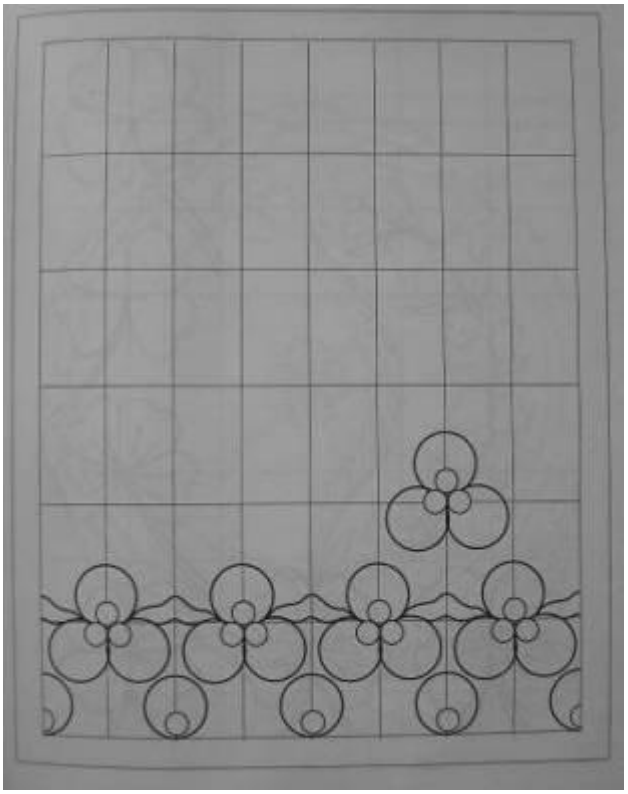

Çizim 1.15: Bulut deseni

“

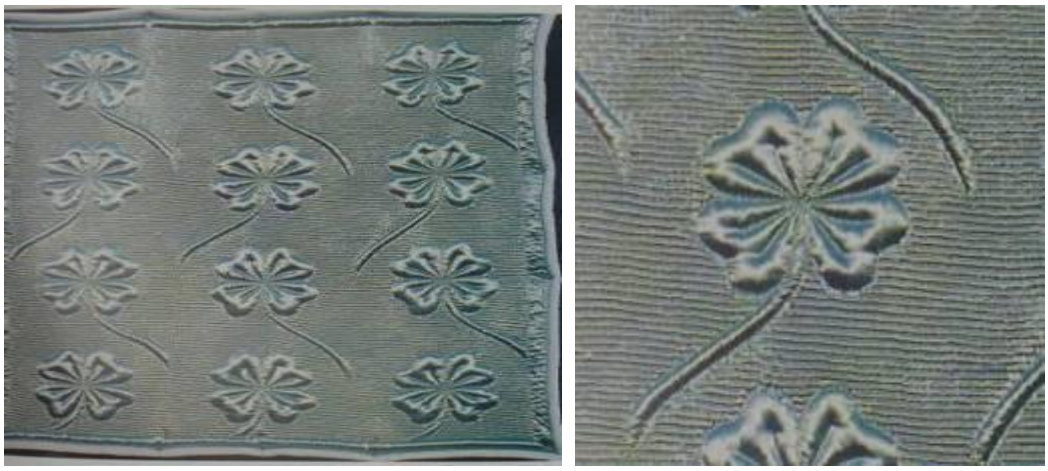

Resim 1.58: Uğur yoncası desenli yorgan ve detayı

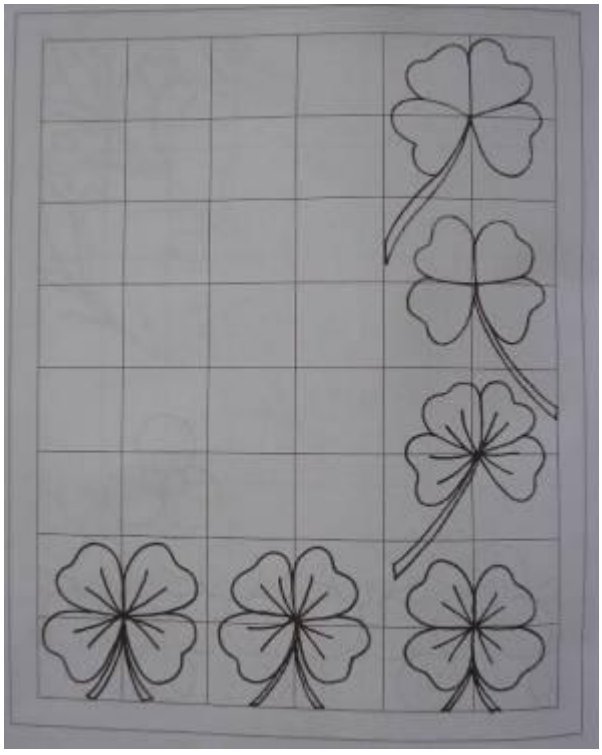

Çizim 1.16: Uğur yoncası

“

Resim 1.59: Kare pervane desenli yorgan ve detayı

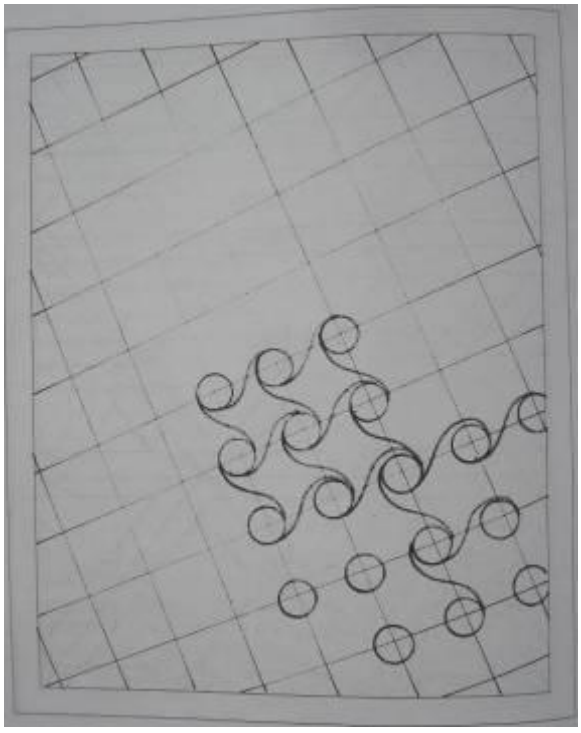

Çizim 1.17: Kare pervane deseninin kâğıda çizilmesi

“

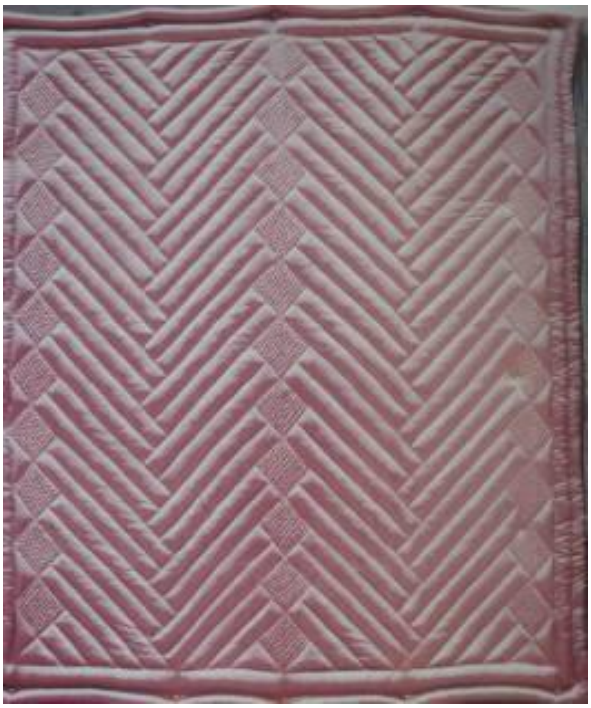

Resim 1.60: Serpme parke

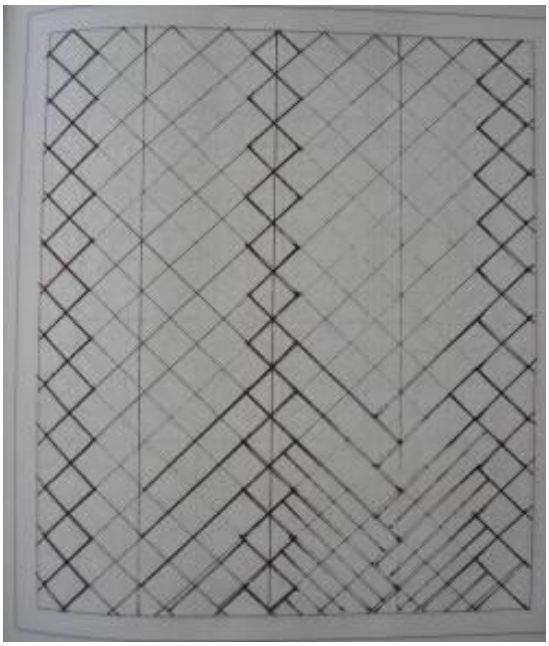

Çizim 1.18: Serpme parke

“

Resim 1.61: Gelin tacı desenli yorgan ve detayı

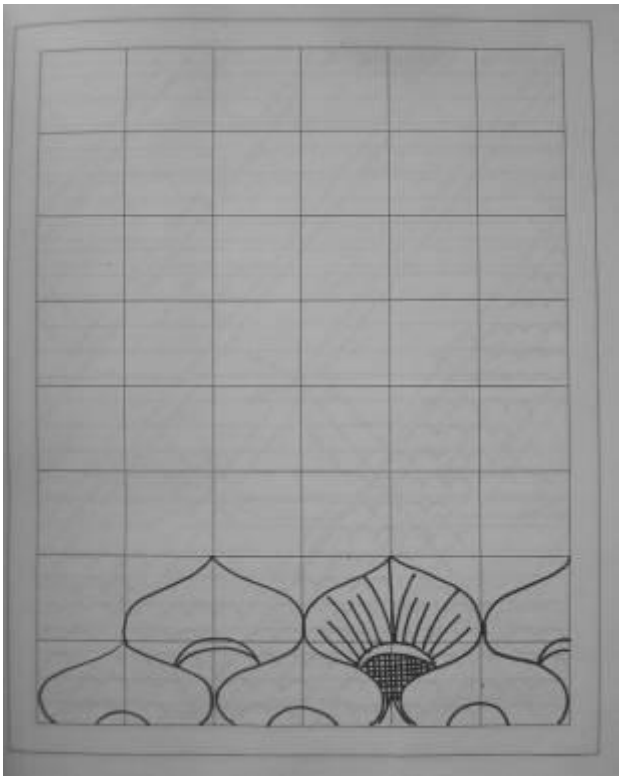

Çizim 1.19: Gelin tacı deseninin kâğıda çizilmesi

“

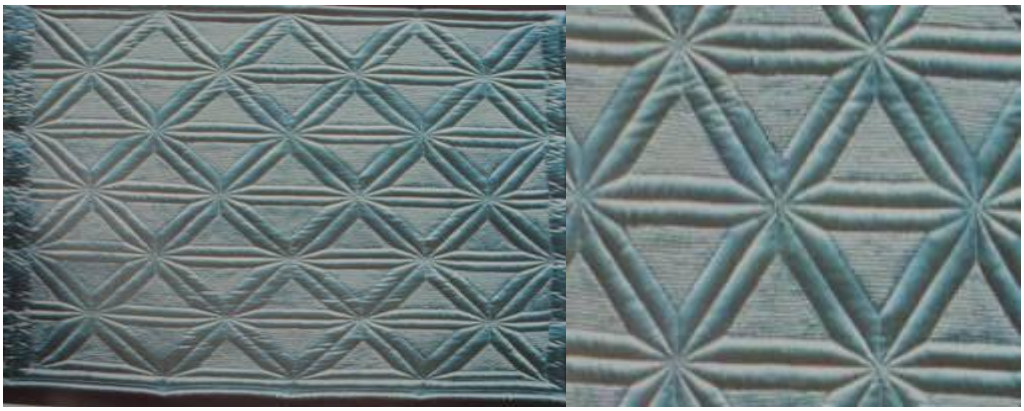

Resim 1.62: Üçgen çerçeve desenli yorgan ve detayı

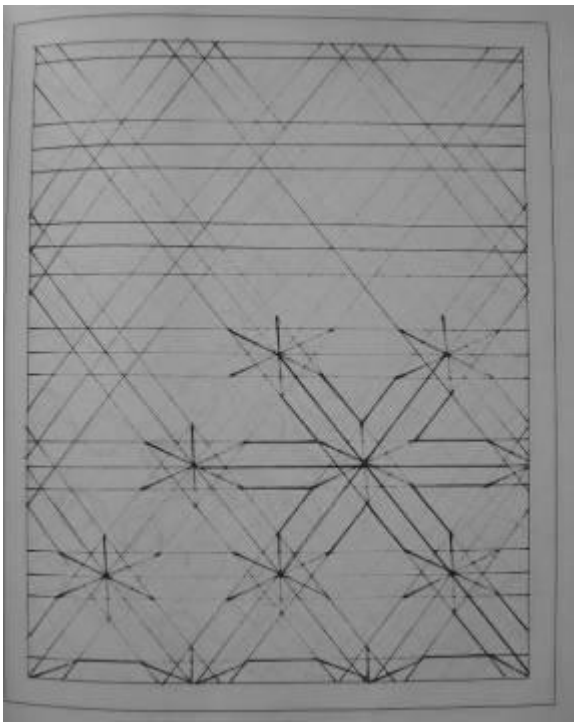

Çizim 1.20: Üçgen çerçeve deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.63: Kemer desenli yorgan ve detayı

Çizim 1.21: Kemer deseninin kağıda çizilmesi

“

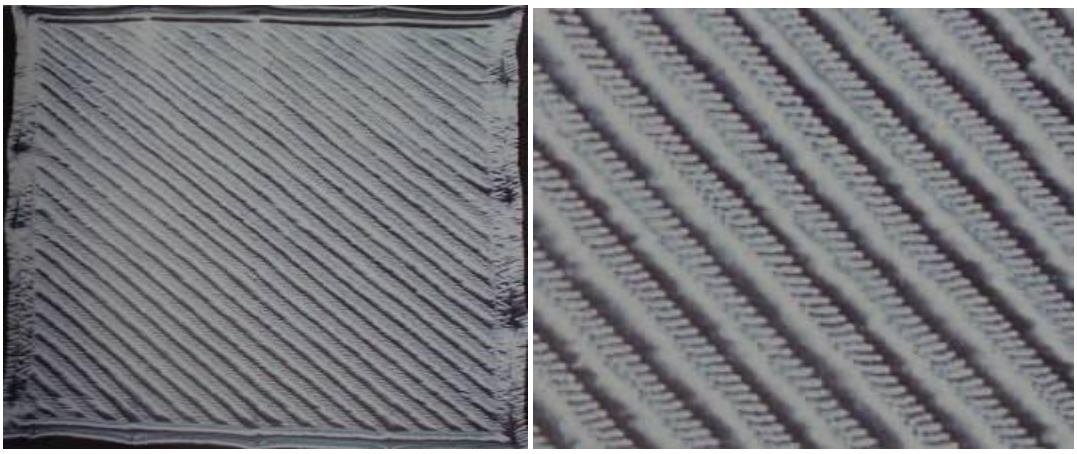

Resim 1.64: Su yolu desenli yorgan ve detayı

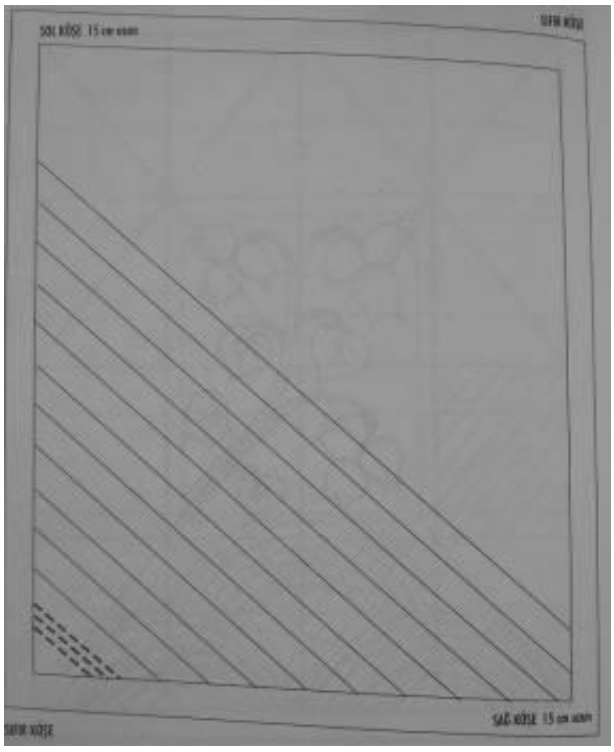

Çizim 1.22: Su yolu deseni

“

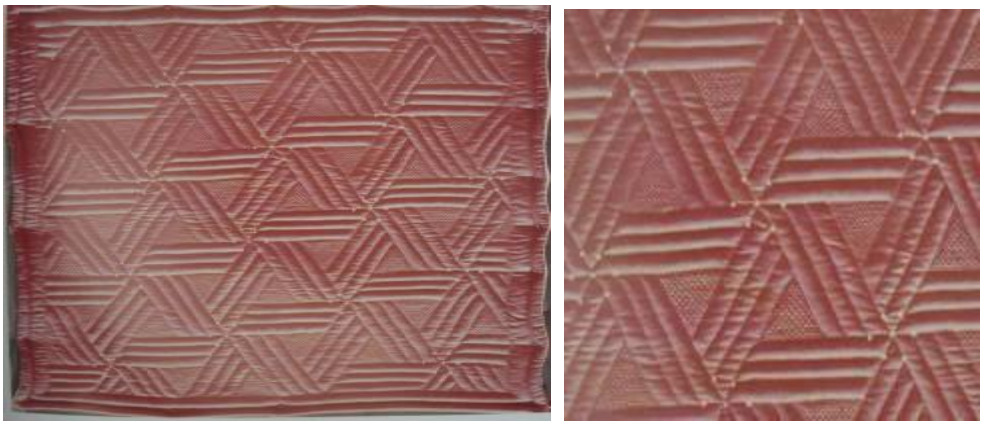

Resim 1.65: Altılı parke desenli yorgan ve detayı

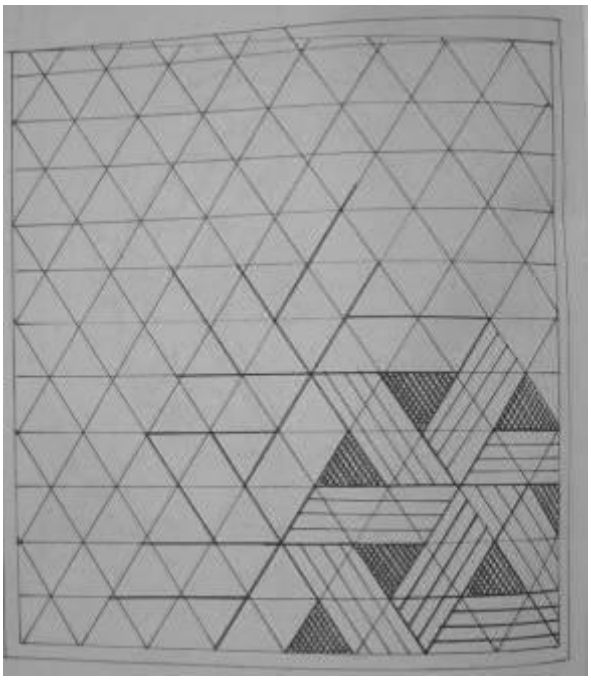

Çizim 1.23: Altılı parke deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.66: Fındık dalı desenli yorgan ve detayı

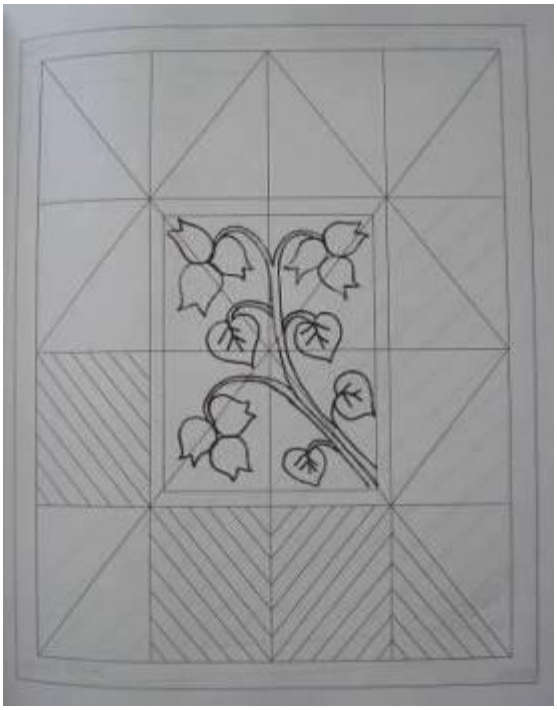

Çizim 1.24: Fındık dalı deseninin kâğıda çizilmesi

“

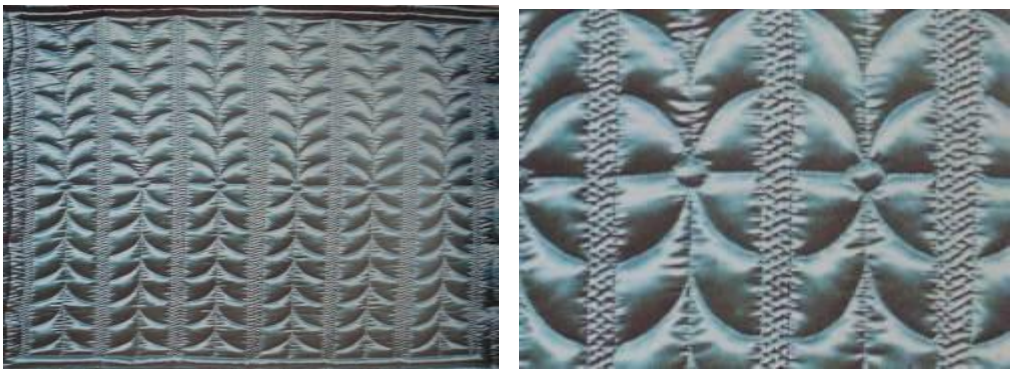

Resim 1.67: Çay filizi desenli yorgan ve detayı

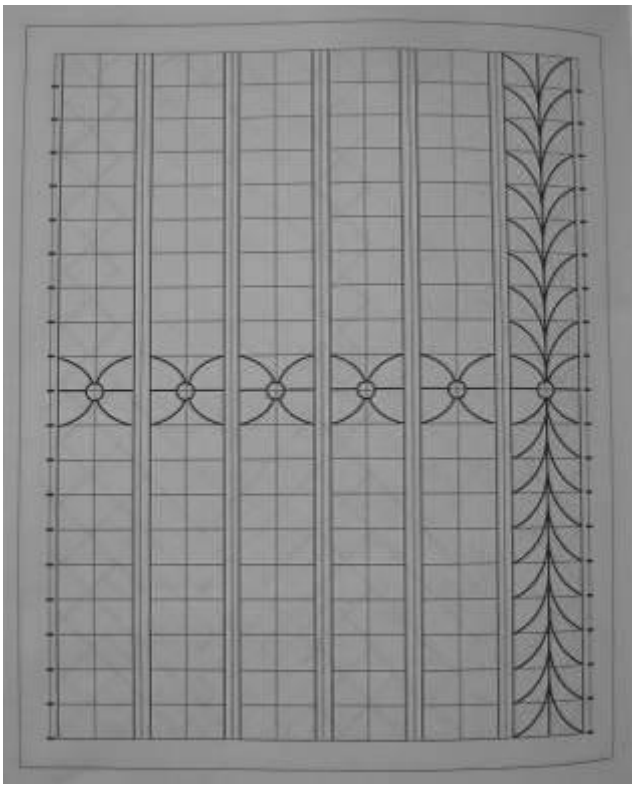

Çizim 1.25: Çay filizi deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.68: Göbekli orkide desenli yorgan ve detayı

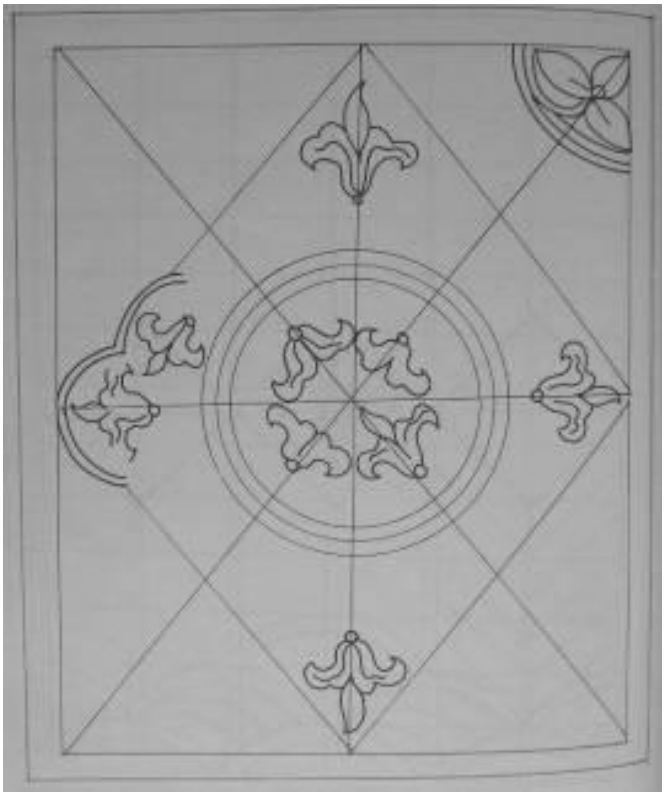

Çizim 1.26: Göbekli orkide deseninin kağıda çizilmesi

“

Resim 1.69: Gelin tacı desenli yorgan ve detayı

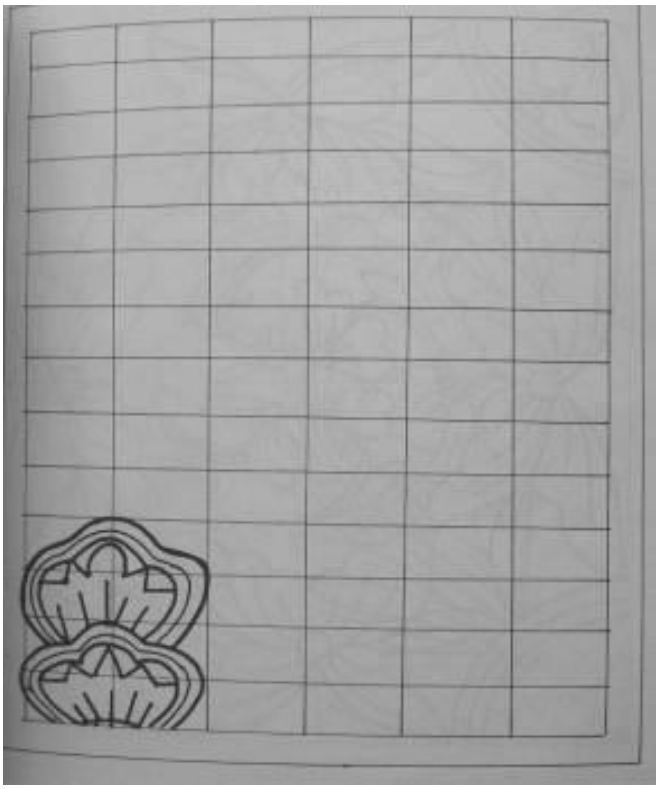

Çizim 1.27: Gelin tacı deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.70: Kelebekler desenli yorgan

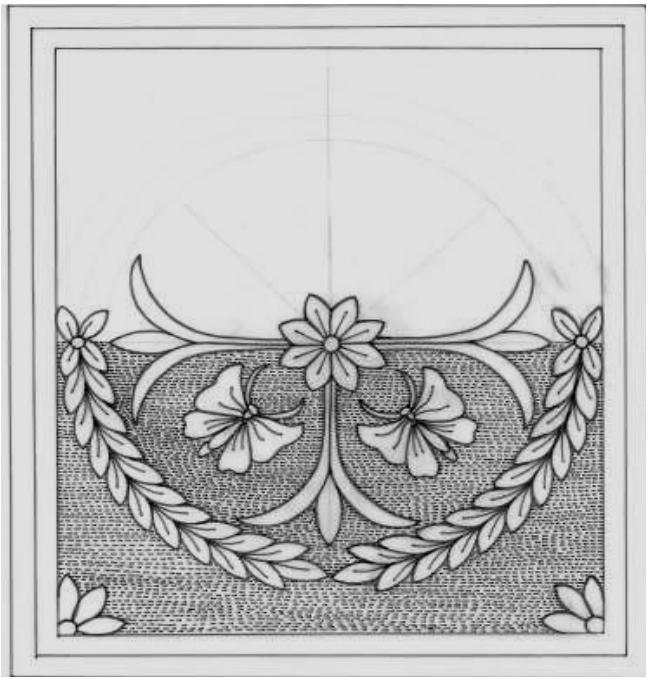

Çizim 1.28: Kelebekler deseninin kâğıda çizilmesi

“

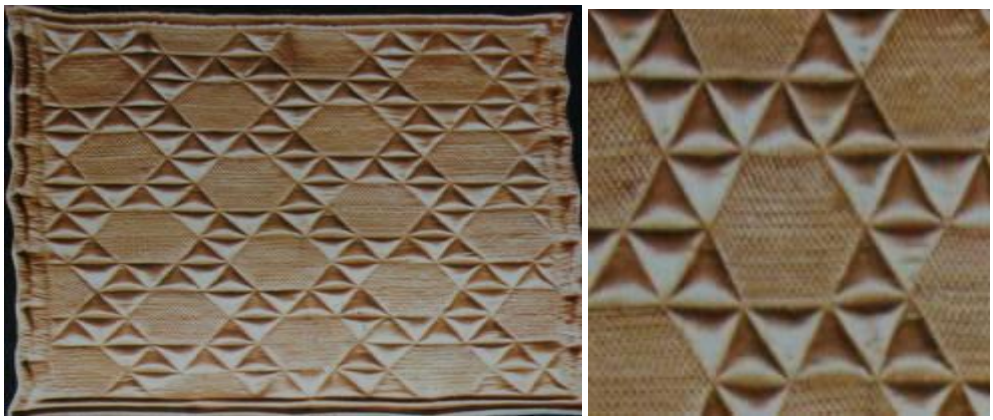

Resim 1.71: Altıgen desenli yorgan ve detayı

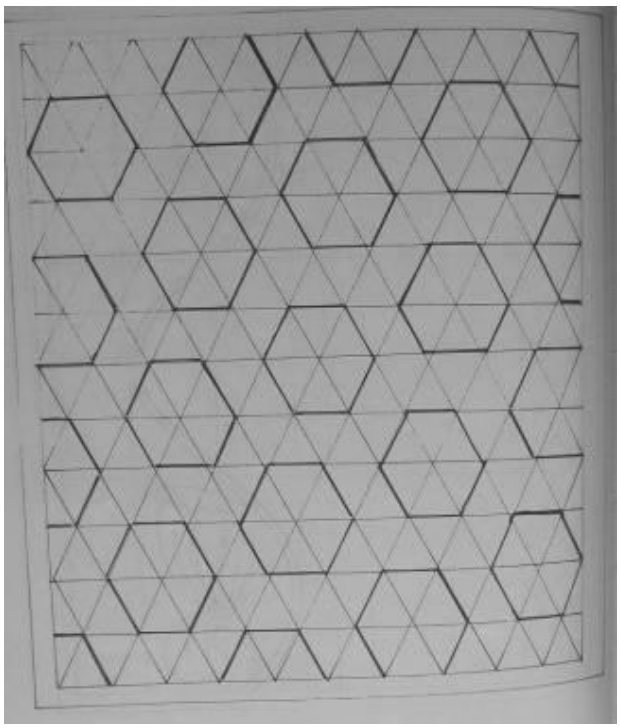

Çizim 1.29: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.72: Papyon deseni

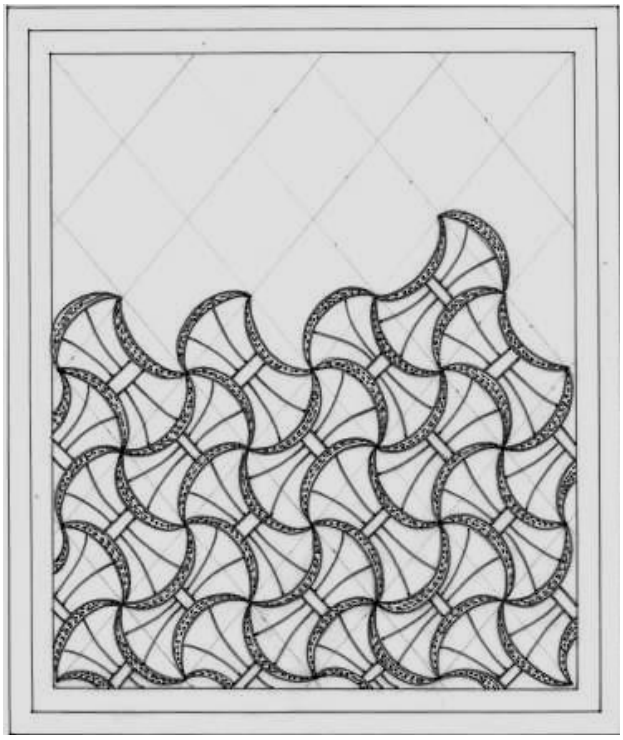

Çizim 1.30: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.73: Yapraklı pervane

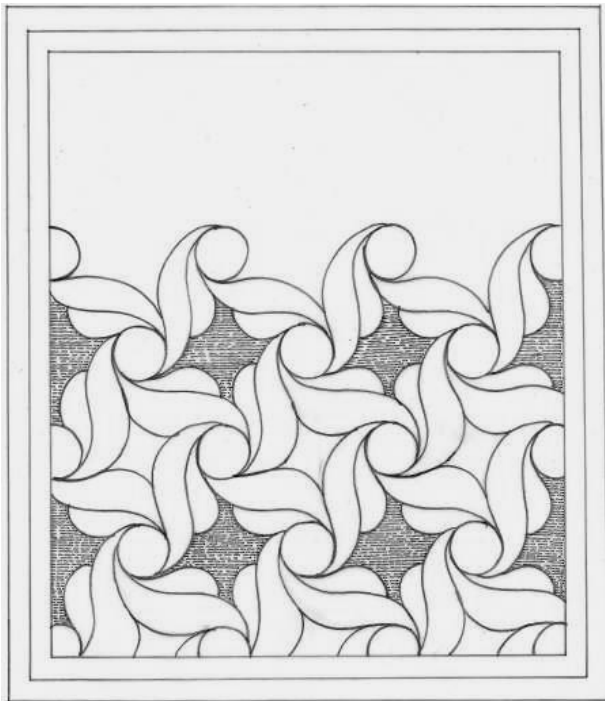

Çizim 1.31: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.74: Göbekli papatya

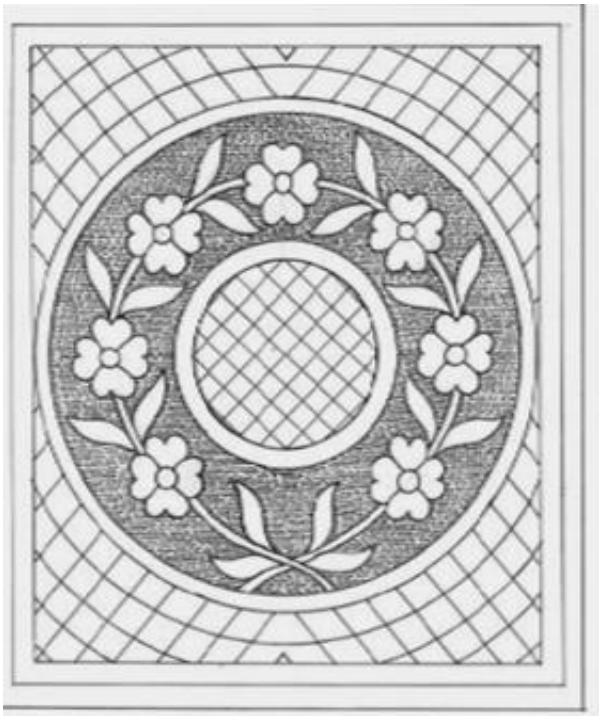

Çizim 1.32: Desenin kâğıda çizilmesi

“

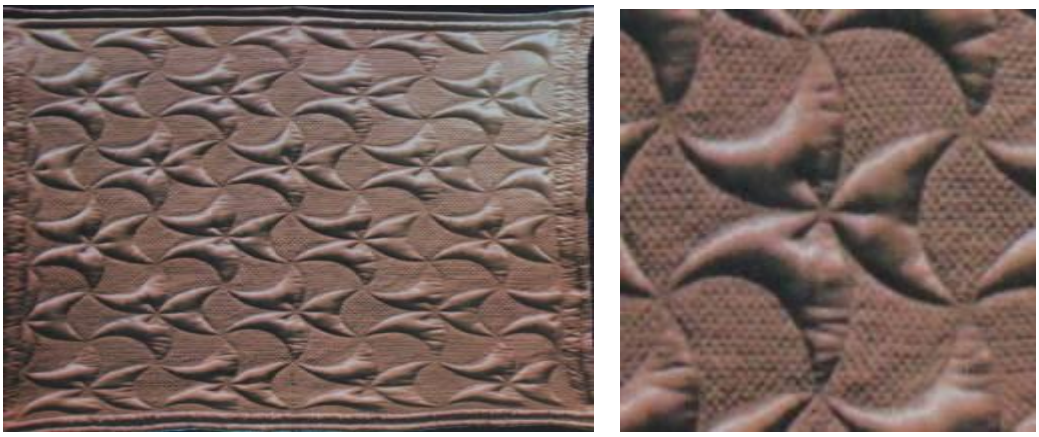

Resim 1.75: Kurdele deseni ve detayı

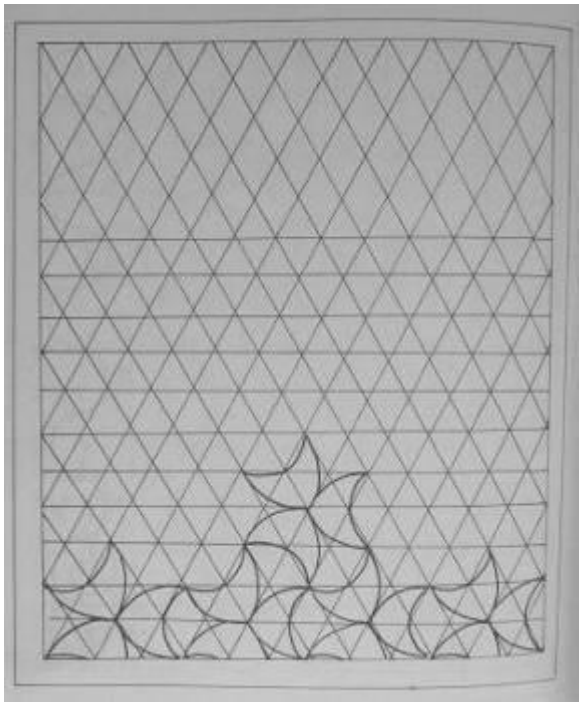

Çizim 1.33: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.76: Sade güneş

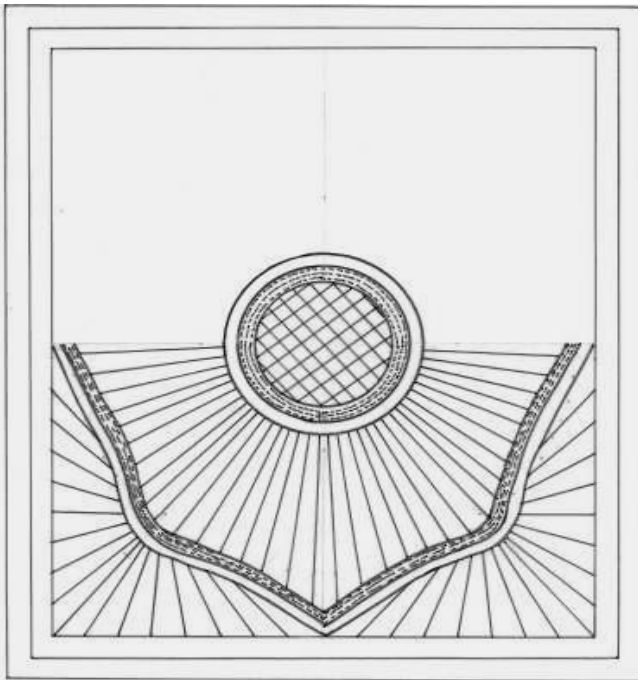

Çizim 1.34: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1. 77: Zikzaklı menekşe desenli yorgan ve detayı

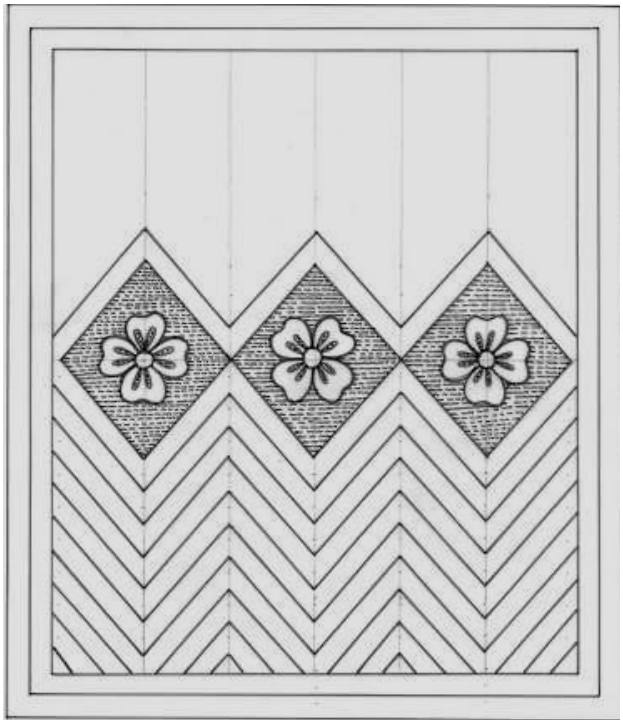

Çizim 1.35: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.78: Şemsiye desenli yorgan ve detayı

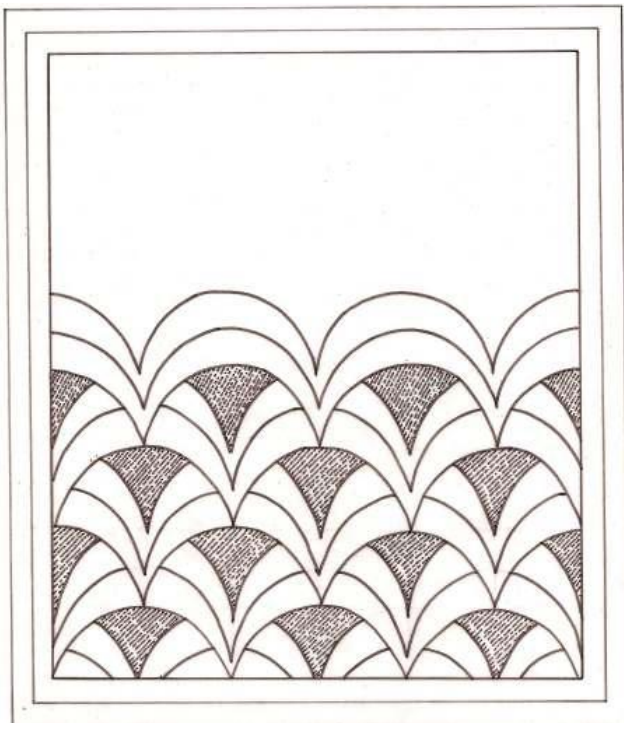

Çizim 1.36: Şemsiye deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.79: Tek göbekli bebek yorganı

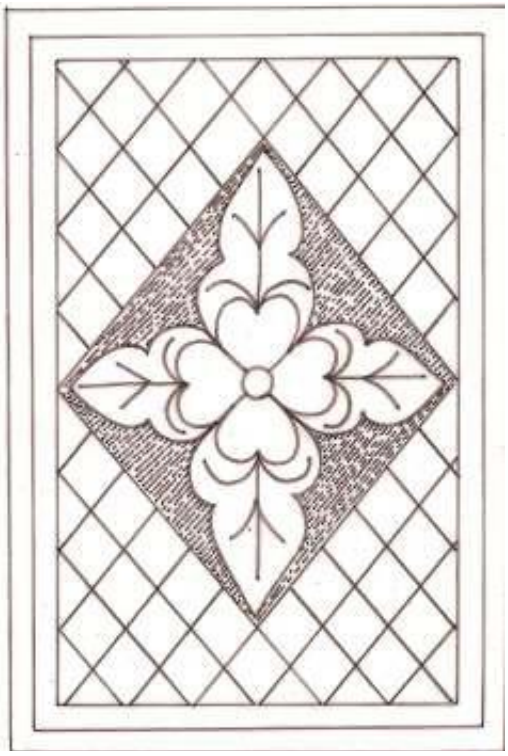

Çizim 1.37: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.80: Oklu çavuş sırması

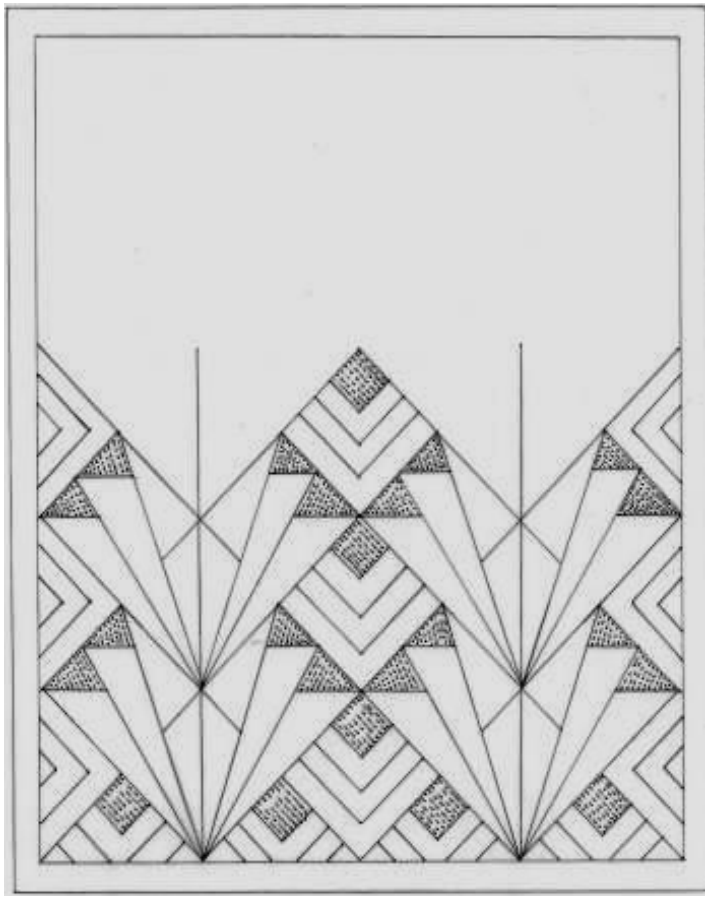

Çizim 1.38: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.81: Çapraz zambak

Çizim 1.39: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1. 82: Tavan nakışı desenli yorgan ve detayı

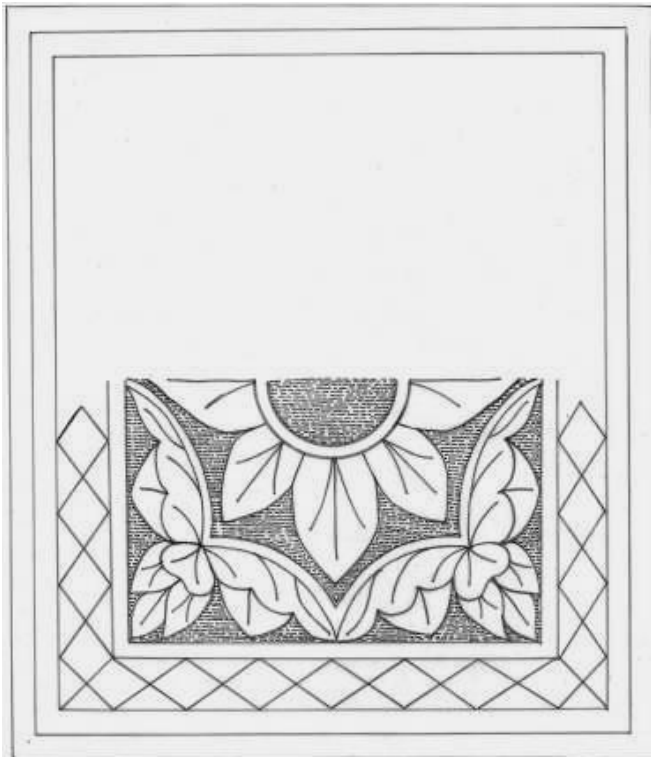

Çizim 1.40: Tavan nakışı deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.83: Fiyonk desenli yorgan

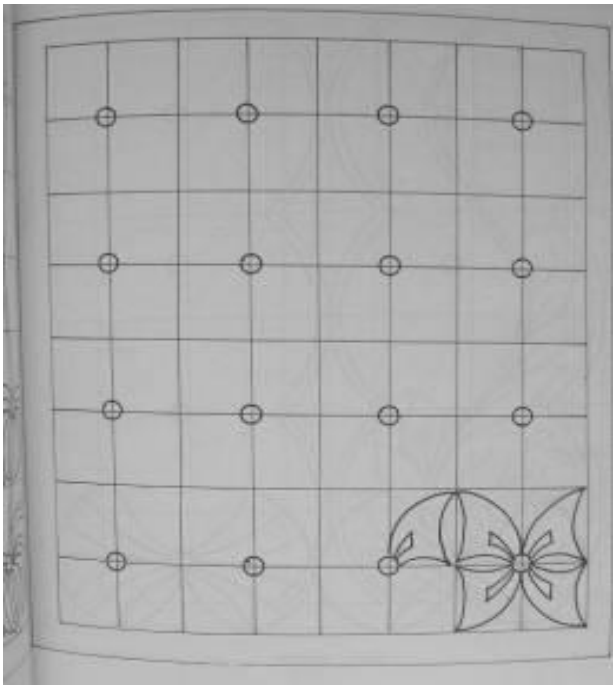

Çizim 1.41: Desenin kâğıda çizilmesi

“

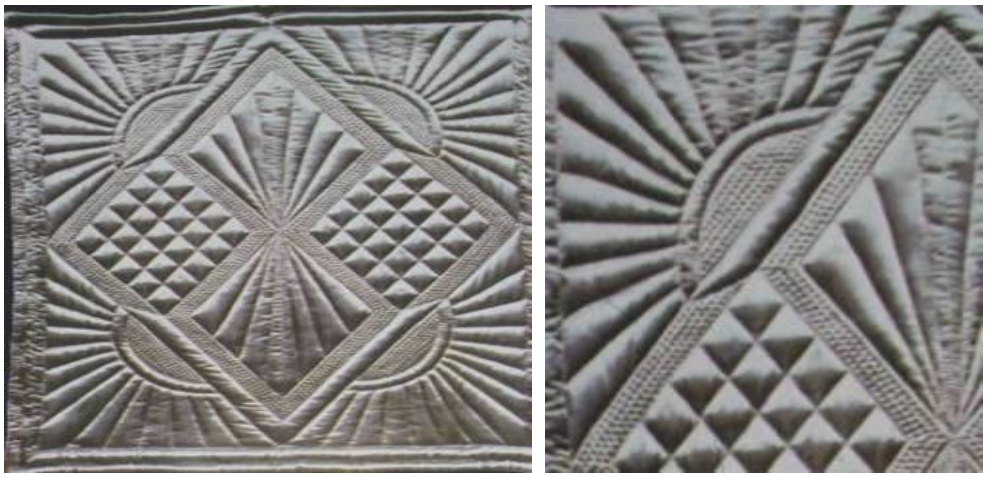

Resim 1.84: Yelpaze desenli yorgan ve detayı

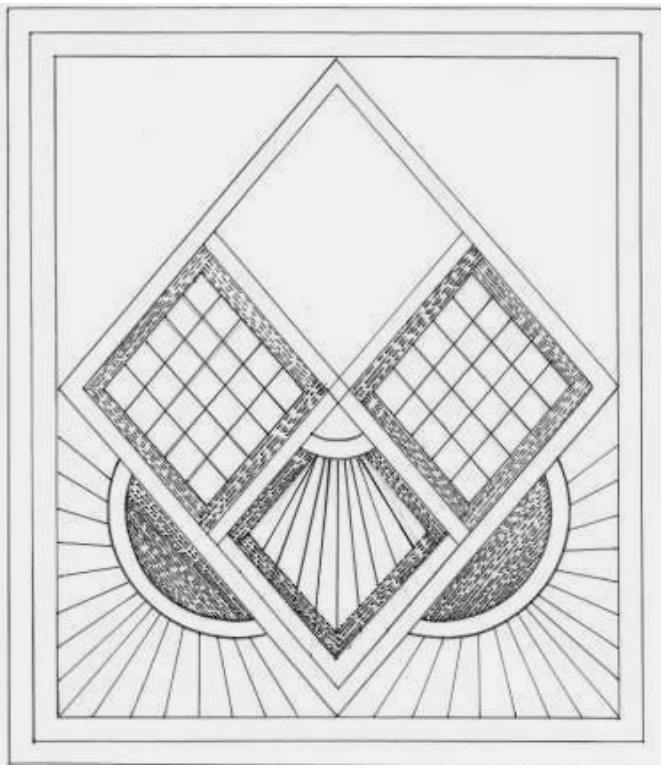

Çizim 1.42: Desenin kâğıda çizilmesi

“

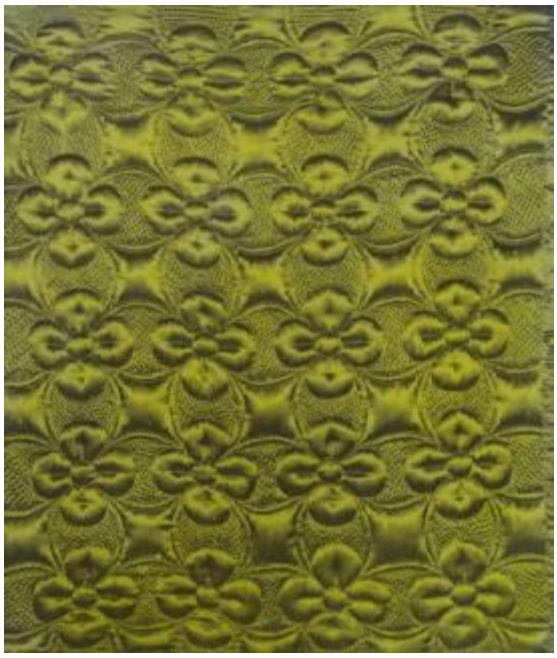

Resim 1.85: Papatya desenli yorgan

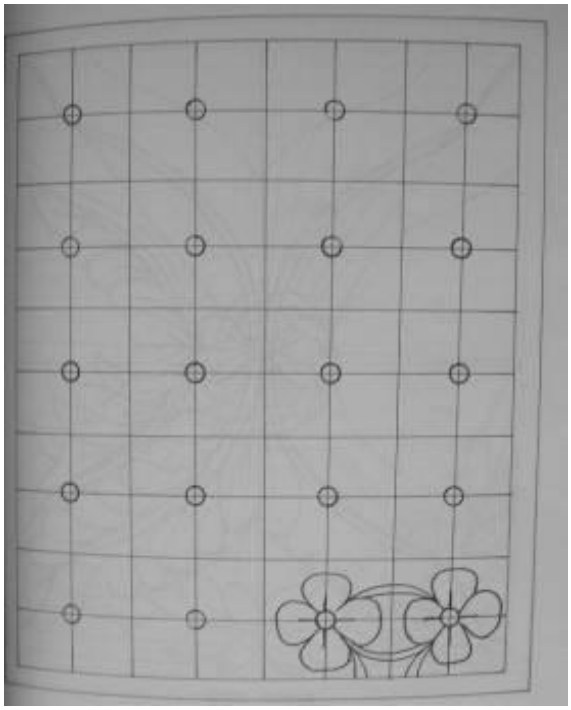

Çizim 1.43: Desenin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.86: Yaban gülü

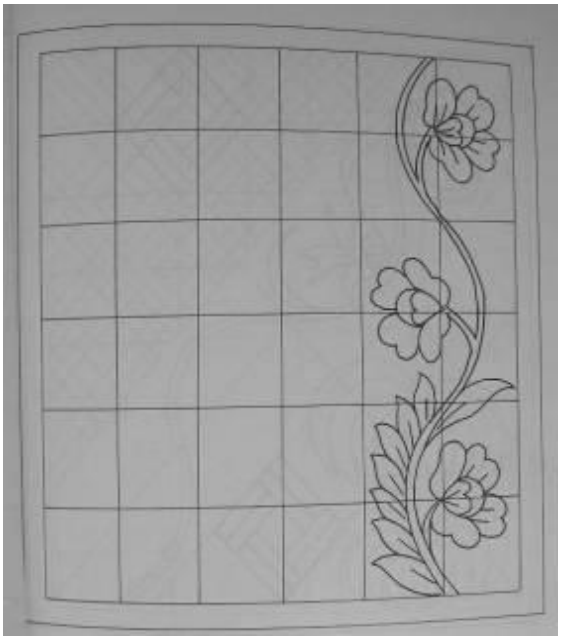

Çizim 1.44: Desenin kâğıda çizilmesi

“

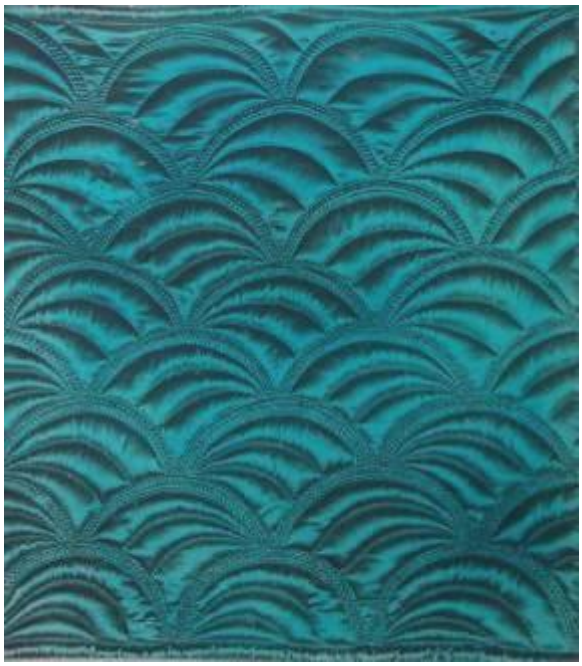

Resim 1.87: Yelken desenli yorgan

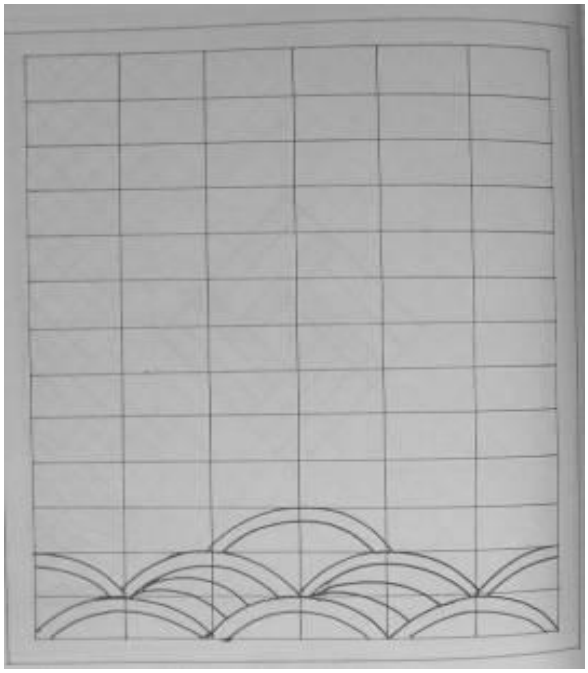

Çizim 1.45: Desenin kâğıda çizilmesi

“

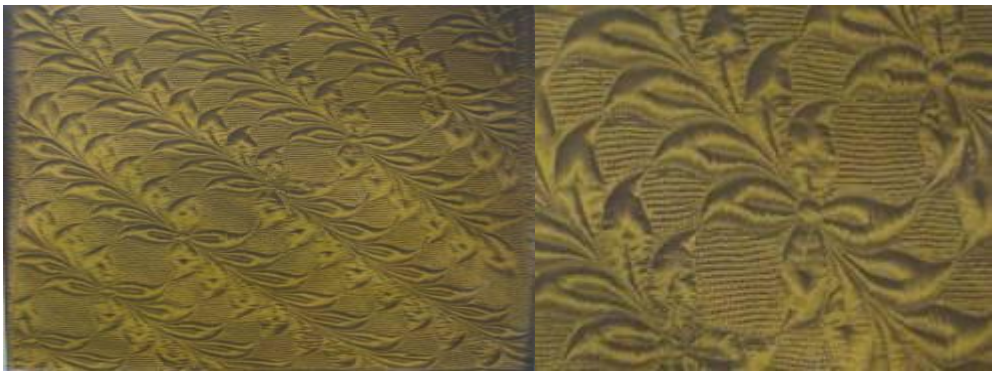

Resim 1.88: Tütün yaprağı desenli yorgan ve detayı

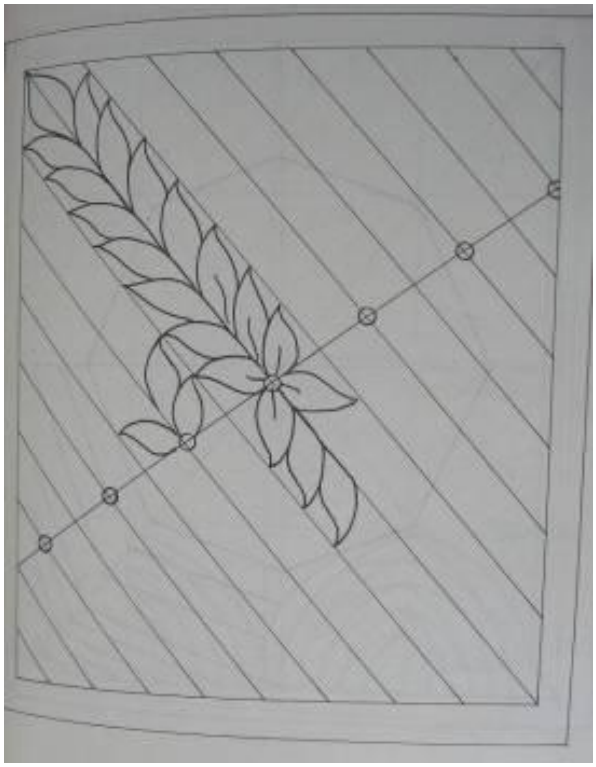

Çizim 1.46: Tütün yaprağı deseninin kâğıda çizilmesi

“

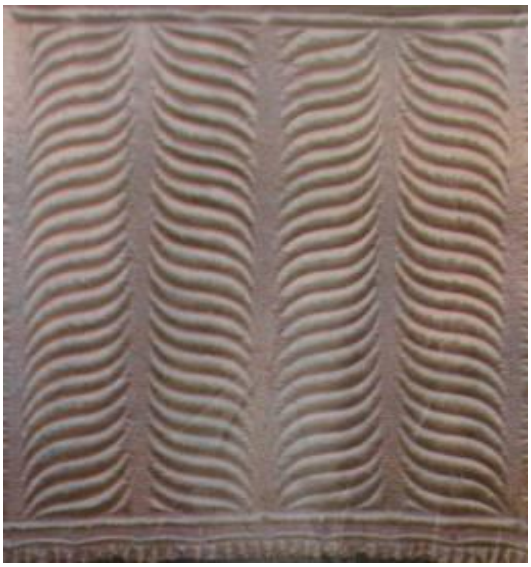

Resim 1.89: Söğüt yaprağı

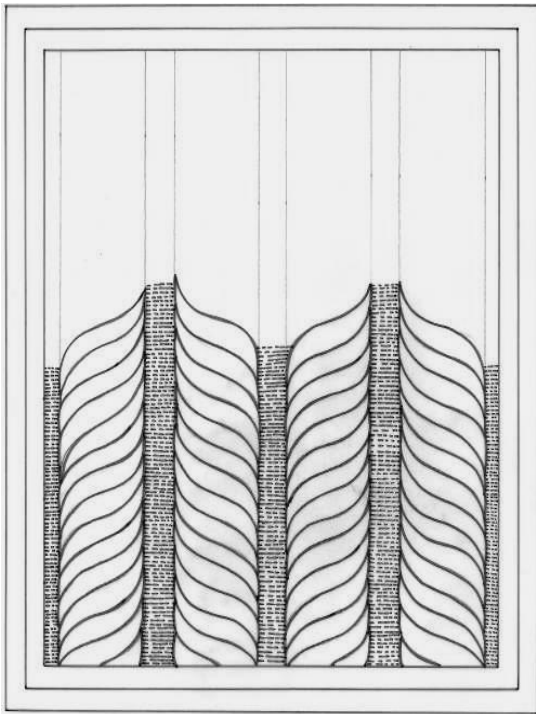

Çizim 1.47: Tütün yaprağı deseninin kâğıda çizilmesi

“

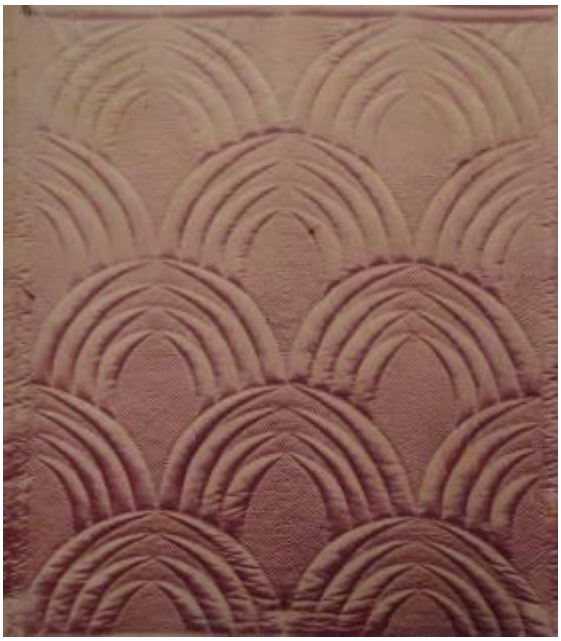

Resim 1.90: Fildişi

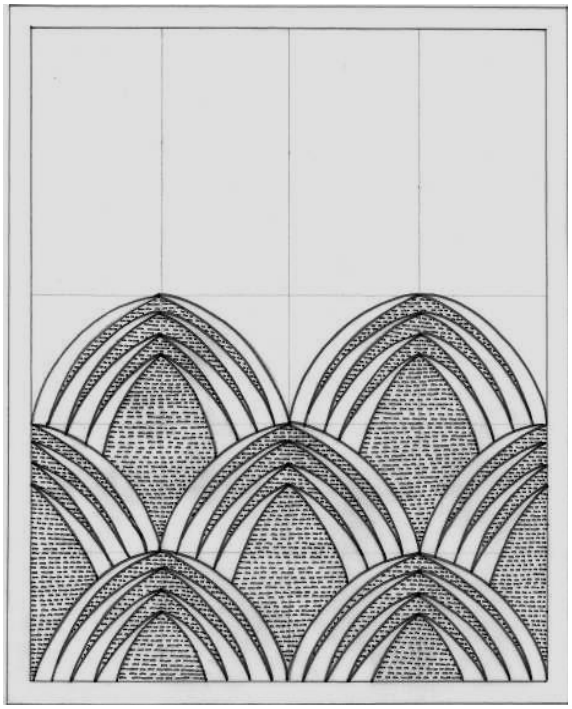

Çizim 1.48: Deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.91: Çavuş sırması

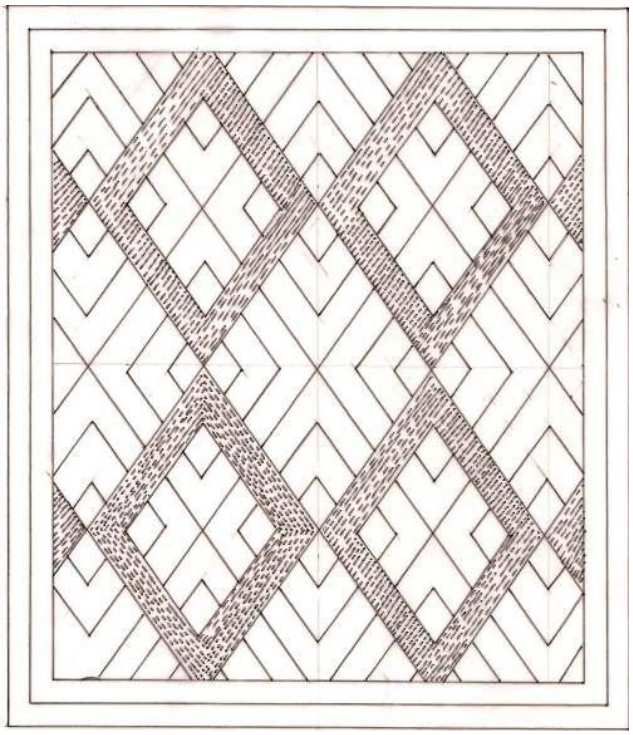

Çizim 1.49: Deseninin kâğıda çizilmesi

“

Resim 1.92: Çift baklava

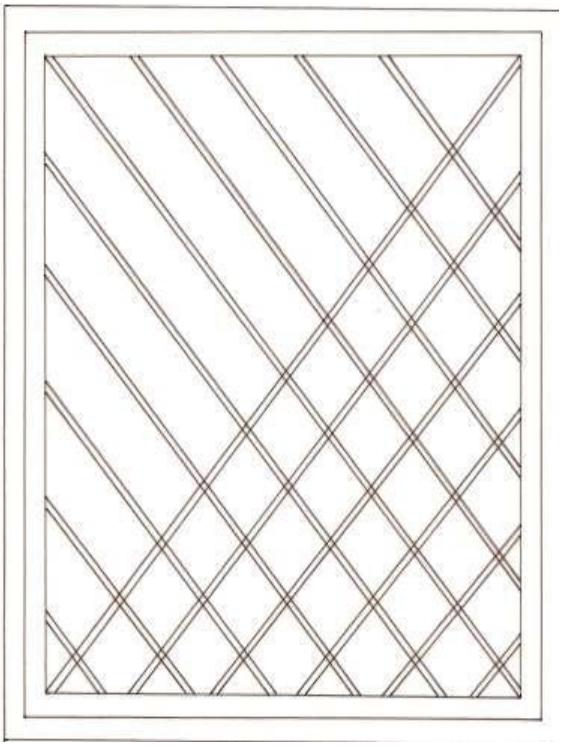

Çizim 1.50: Deseninin kâğıda çizilmesi

“

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki deseni çiziniz. (Mekikli göbekli motifli yorgan deseni)

Burada kullanılan desen çizme yöntemi yorgancıların uyguladıkları yöntemdir.

Kullanılan araç gereçler:

- Kareli kağıt
- Kurşun kalem, silgi
- Cetvel

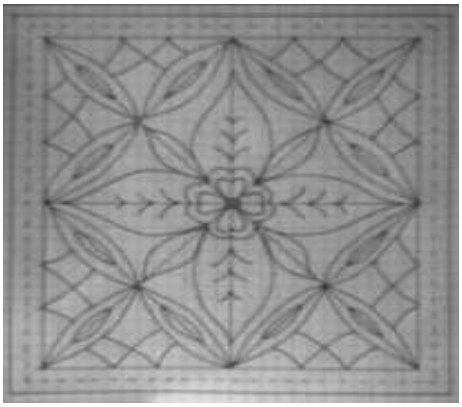

Resim 1.93: Mekikli göbekli motifli yorgan deseni Çizim 1.51: Desenin kareli kağıda geçirilmiş hâli

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Kareli kâğıt üzerine yorgan ölçülerini dikkate alarak bir dikdörtgen çiziniz.	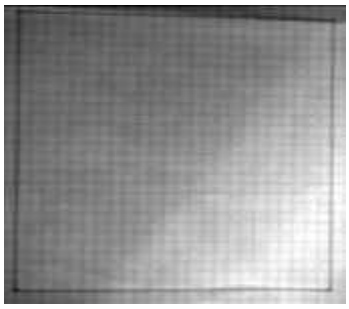 **Çizim 1.52: Kareli kâğıt** ➢ Kareleri sayarak da yapabilirsiniz.

“

➢ Yorganda taksimat yaparken olduğu gibi kağıdı 4 eşit parçaya bölünüz.	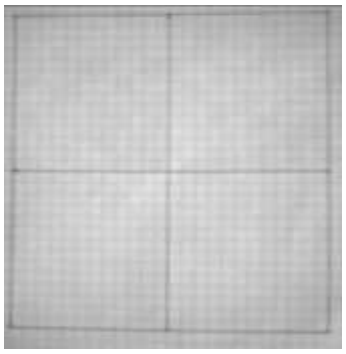 **Çizim1.53: Kareleri sayarken 2’ye bölünebilen bir sayı olmasına dikkat ediniz.** ➢ İnce uçlu kurşun kalem kullanınız.
➢ Köşelerden çapraz çizgiler çizip birleştiriniz.	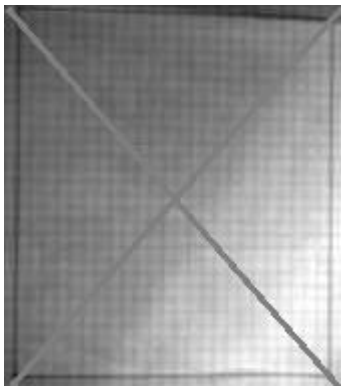 **Çizim 1.54: Köşelerden çapraz çizgiler çizilip birleştirilmesi**
➢ Dörde ayırmış olduğunuz dikdörtgenin parçalarına da çapraz çizgiler çiziniz.	 **Çizim 1.55: Dörde ayrılan dikdörtgenin parçalarına çapraz çizgiler çizilmesi**

“

	➢ Ölçülerin eşit olmasına özen gösteriniz.
➢ İlk köşeye desendeki yaprakları çiziniz.	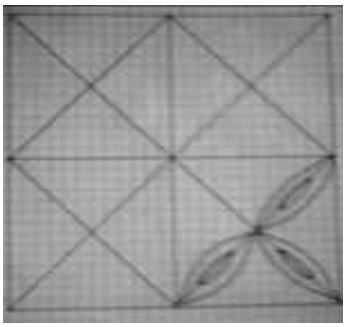 **Çizim1.56: İlk köşeye desendeki yaprakların çizilmesi**
➢ Aynı yaprakları diğer köşeye çiziniz.	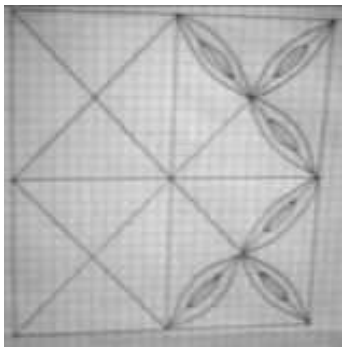 **Çizim 1.57: Diğer köşeye desendeki yaprakların çizilmesi** ➢ Temiz ve düzenli çalışınız.

“

➢ Yaprakları bütün köşelere uygulayınız.	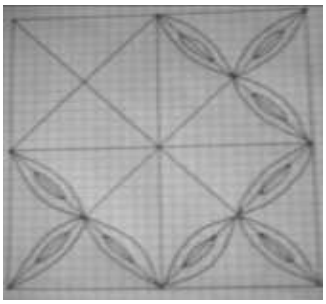 **Çizim 1.58: Yaprakların bütün köşelere uygulanması**
➢ Yaprakları bütün köşelere uygulayınız.	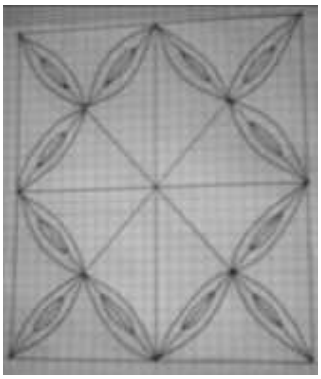 **Çizim 1.59: Yaprakların bütün köşelere uygulanması** ➢ **Dört köşenin de birbirine uygun olmasına dikkat ediniz.**
➢ Köşedeki yapraklardan sonra ortadaki yuvarlağı çiziniz.	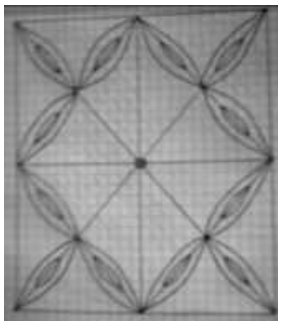 **Çizim 1.60 : Köşedeki yapraklardan sonra ortadaki yuvarlağın çizilmesi** ➢ Yuvarlak çizimlerde pergel kullanabilirsiniz.

“

➢ Çiçeğin yapraklarını çiziniz.	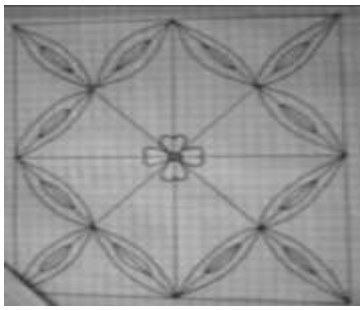 **Çizim 1.61: Çiçeğin yapraklarının çizilmesi**
➢ Çiçeğin üstteki yapraklarını çiziniz.	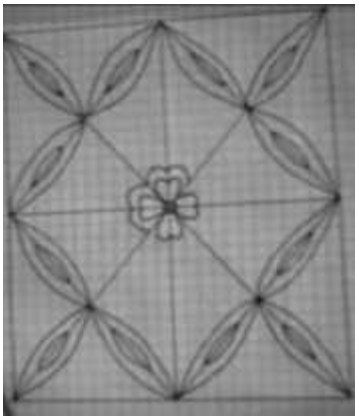 **Çizim 1.62: Çiçeğin üstteki yapraklarının çizilmesi**
➢ Çiçeğin üstteki yapraklarını tamamlayınız.	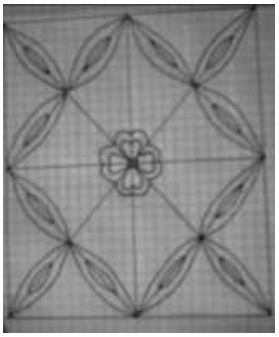 **Çizim 1.63: Çiçeğin üstteki yapraklarının tamamlanması**

“

➢ Çiçek etrafındaki büyük yaprakları çiziniz.	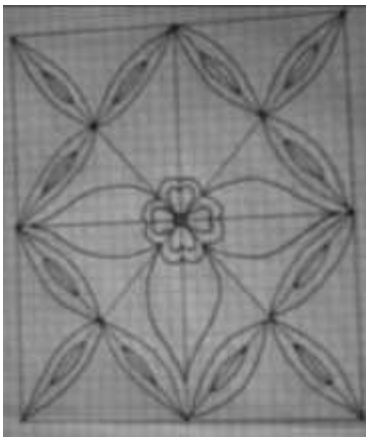 **Çizim 1.64: Çiçek etrafındaki büyük yaprakların çizilmesi**
➢ Çiçek etrafındaki büyük yaprakları tamamlayınız.	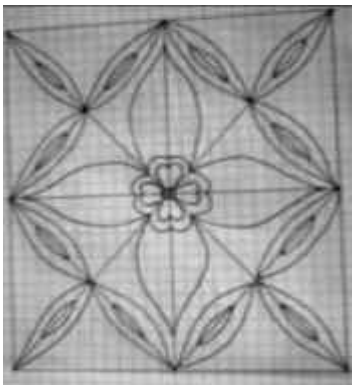 **Çizim 1.65: Çiçek etrafındaki büyük yaprakların tamamlanması**
➢ Küçük yaprakları çiziniz.	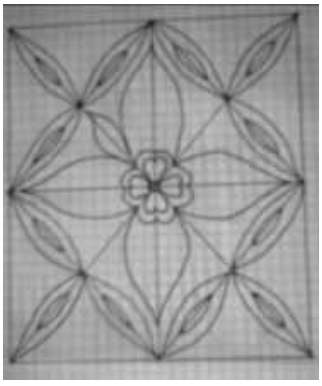 **Çizim 1.66: Küçük yaprakların çizilmesi**

“

➢ Küçük yaprakları tamamlayınız.	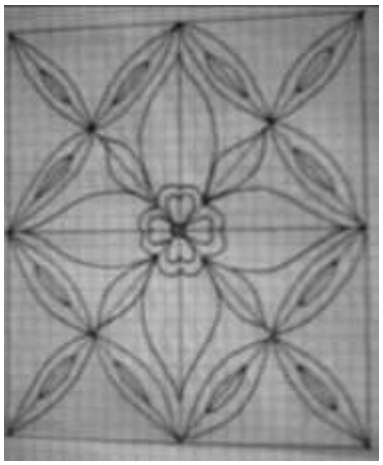 . **Çizim 1.67: Küçük yaprakların tamamlanması**
➢ Büyük yaprakların içini çiziniz.	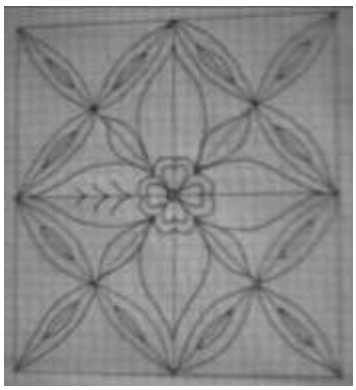 **Çizim 1.68: Büyük yaprakların içinin çizilmesi**
➢ Büyük yaprakların içini tamamlayınız.	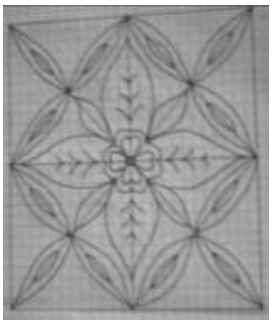 **Çizim 1.69: Büyük yaprakların içinin tamamlanması**

“

➢ Kenardaki baklava desenlerini çiziniz.	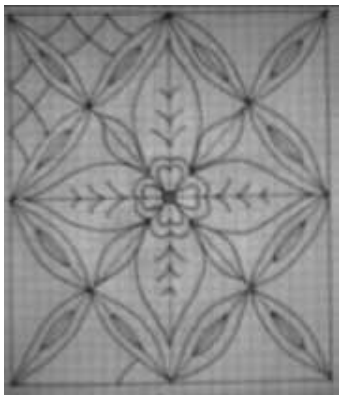 **Çizim 1.70: Kenardaki baklava desenlerinin çizilmesi** **Temiz ve düzenli çalışınız.**
➢ Kenardaki baklava desenlerini çiziniz.	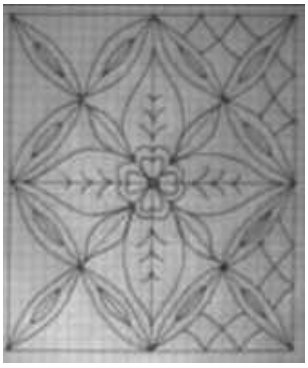 **Çizim 1.71: Kenardaki baklava desenlerinin çizilmesi**
➢ Kenardaki baklava desenlerini tamamlayınız.	 **Çizim 1.72: Kenardaki baklava desenlerinin tamamlanması** ➢ Temiz ve dikkatli çalışmaya özen gösteriniz.

“

➢ Desenin etrafındaki kenar sıra yapılacak yerleri çiziniz.	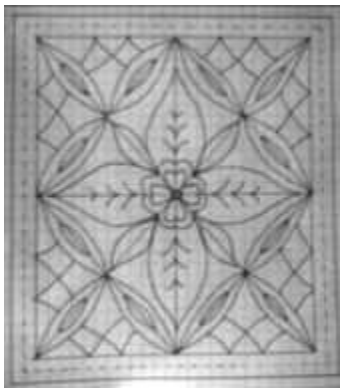 **Çizim 1.73: Desenin etrafındaki kenar sıra yapılacak yerlerin çizilmesi**

“

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi “formu görme yöntemidir” tanımının cevabıdır?
A) İşleme
B) Desen
C) Tasarım
D) Renk

2. Aşağıdakilerden hangisi, “Görselliği ve estetiği ön planda olan, mimari, tekstil, ev dekorasyonu (perde döşemelik, duvar kâğıdı, masa örtüsü, yer döşemesi, banyo döşemeleri, mutfak döşemeleri) gibi alanlarda uygulanan yöntemlerin ilkidir” tanımının cevabıdır?
A) Yorgan
B) Geometrik şekiller
C) Şablon
D) Desen tasarımı

3. Genel olarak desen türlerini kaç gruba ayırabiliriz?
A) 2 B) 5 C) 4 D) 5

4. Fiyonk, yelpaze, kalp, çiçek sepetleri gibi desenler hangi desen türlerine girmektedir?
A) Bitkisel bezemeler
B) Geometrik bezemeler
C) Figürlü bezemeler
D) Nesneli bezemeler

5. Desen tasarım tarihinin başından beri kullanılan, hemen her türlü objeye uygulanan desen tasarımlarının başında gelen aynı zamanda çiçek deseni de denilen desen türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Bitkisel desenler
B) Geometrik desenleri
C) Figürlü desenler
D) Nesneli desenler

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

“

ÖĞRENME FAALİYETİ–2

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında yorgan desenini işlemeye hazırlık yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde bulunan yorgancıları gezerek yorgan dikme işlemleri hakkında bilgi edininiz.
- Edindiğinizi bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. YORGAN İŞLEMEYE HAZIRLIK

Yorganlar birçok yapım aşamasından geçerek hazırlanmaktadır. Aşağıda bir yorganı dikmeden önce yapılacaklar sırasıyla anlatılmaktadır.

2.1. Yorgan Astar ve Yüz Kumaşını Hazırlama

Dikilecek yorganın öncelikle kumaşı hazırlanır. Dikilecek yorganın özelliğine uygun renklerde kumaş ve astar seçilir.

Örneğin yün dolgulu çift kişilik yorgan yapımında;

4 m 60 cm saten (saten tek endir.) ve 2 m 30 cm astar (astar çift endir.) kesilerek hazırlanır. Saten 2 m 30 cm’den bölünerek iki parçaya ayrılır. Her iki parça yan yana getirilerek boyuna dikilip birleştirilir. Astarın her iki başına overlok yapılır. Model özelliğine ve müşterinin isteğine göre yorgan yüzünün kenarlarına pileli veya büzgülü fırfırlar dikilerek süslenmektedir. Yorgan ölçülerini hatırlayacak olursak;

Tek kişilik yorgan ölçüleri 160 x 220 cm
Çift kişilik yorgan ölçüleri 190 x 220 cm
Çocuk yorgan ölçüleri 100 x 150 cm

“

Battal boy yorgan ölçüleri 200 x 220 cm

olduklarını görürüz. Aynı zamanda müşterinin isteğine göre ölçülerde ve modelde değişiklikler yapılmaktadır. Örneğin altıgen, kare vb. geometrik şekillerde yorganlar dikilmektedir.

Resim 2.1: Pileli fırfır (farba) dikilmiş yorgan yüzü

Resim 2.2: Birleştirilmiş olan saten yorgan yüzünün kenar dikişlerinin açılarak ütülenmesi

2.2. Yorgan Astar ve Yüz Kumaşını Birleştirme

Astar ve yüzlük kumaşı kısa kenarlarından biri açıkta kalacak şekilde dikiş makinesi ile dikilir. Bu işleme “çatı çatma” veya “peyim dikişi” denmektedir. Dikilerek birleştirilen kumaşa da “yorgan torbası” denilir.

Dolgu malzemesini koymak için ortada 120 cm’lik açık bırakılarak iki yanından dikilir. Veya dört tarafı da dikilerek astar ortasından kesi atılarak uygulanan, ağız denilen kısım oluşturulur. Yorgan doldurulduktan sonra kesilen kısım ağız dikişi de denilen elde dikiş tekniğiyle kapatılacaktır.

“

Resim 2.3: Yorgan torbasının dikilmesi işlemi

2.3. Yorgan Dolgu Malzemelerini Kullanıma Hazırlama

Yorgan dikimine başlamadan önce kullanılacak yün veya pamuk liflerinin kabartılması gerekir. Bu işleme “yün atma”, “pamuk atma” denir. Bu işlem sayesinde lifler birbirinden ayrılarak, dikişin kolaylığı ve görüntünün düzgünlüğü sağlanır. Bu iş için hallaç yayı ve hallaç tokmağı kullanılır. Günümüzde pamuk, elyaf ve yün atma (çırpma) işlemlerinde hallaç makinesinin daha çok kullanıldığı görülmektedir.

2.3.1. Malzeme Seçimi

Yorgan pamuğu tekstilde kullanılanlardan ayrı değerlendirilmelidir. Yorgancılar pamuğu şu şekilde ayırmaktadırlar:

- Tarladan ilk toplanan pamuk
- İkinci hasatta toplanan pamuk
- Tarladan toplanmış, iplik olmak üzere fabrikaya gitmiş, iplik olmayan kısımların ayrılarak tekrar pamuk olarak geri dönmüş kısımlardan oluşan pamuk

Kullanılan dolgu malzeme miktarı ise;

Tek kişilik pamuk yorganda 3-3,5 kilo pamuk
Çift kişilik pamuk yorganda 3,5-4 kilo pamuk kullanılmaktadır.
Tek kişilik yün yorganda 3,5-4 kilo yün
Çift kişilik yün yorganda 4-4,5 kilo yün kullanılmaktadır.

“

Kullanılan pamuk ya da yün ağırlığı modele göre değişmektedir. Örneğin çelenk modelinde 2,7 kg pamuk yeterlidir. İnce işlerde desenin iyi görünmesi için dolgu malzemesi az olmalıdır. İsteğe bağlı olarak yorgan boyutları ve ağırlığı ayarlanabilmektedir.

Kullanılacağı kente göre de yün veya pamuk ağırlığı değişebilmektedir. Antalya için 3 kg yün yeterli iken, Kars ya da Erzurum için ağırlık 5-7 kg’a kadar çıkmaktadır. Bahar ayları için 1 kg 250 gr pamukla hazırlanan yorganlar idealdir.

2.3.2. Seçilen Malzemenin Kabartılması

Dikilecek yorganın özelliğine göre dolgu malzemesi seçilerek tartılır, hallaç (çırpma)makinesinde atılır.

Resim 2.4: Pamuğun tartılması

2.3.2.1. Pamuk Kabartma Teknikleri

Pamuk eskiden hallaç yayı ve tokmağı sayesinde çırpılarak kabartılıyordu. (Resim 2.5)

Resim 2.5: Hallaç yayı ve tokmağı

“

Bugünlerde pek kullanılmayan yöntemlerden biri de sopalama yöntemidir. Sopayla vurarak pamuğun kabarmasını sağlamaktadırlar. Günümüzde ise yorgancılar hallaç makinesiyle aynı işlemi yapmaktadırlar.

Resim 2.6: Pamuğun hallaç makinesinden geçirilmesi

Makinenin tezgâhına koyulan pamuk, makine çalışınca raylardan ilerleyerek içindeki taraklardan geçerek diğer taraftan kabartılmış olarak çıkmaktadır.

Resim 2.7: Makineden çıkan pamuk

2.3.2.2.Yün Kabartma Teknikleri

Yünün kabartılma yöntemleri de pamukla aynıdır. Yünler de eskiden hallaç yayı ve tokmağı sayesinde çırpılarak kabartılıyordu.

Bugünlerde pek kullanılmayan yöntemlerden biri de sopalama yöntemidir. Sopayla vurarak yünün kabarmasını sağlamaktadırlar. Günümüzde ise yorgancılar hallaç makinesiyle aynı işlemi yapmaktadırlar.

“

2.4. Dolgu Malzemesini Yerleştirme

Yün yorganda yünün yüzeye çıkmasını engellemek için astarın olduğu tarafa koymak üzere metre işi sentetik elyaf yorgan boyutlarına göre kesilip hazırlanır.

Çatılan yorgan yünün atılacağı alanda saten kısmı üstte kalacak şekilde yere serilir. Üzerine hazırlanan metre işi elyaf serilir.

Yün makineden iki kez geçirilir. Birincisinde makinenin önünde öbek oluşturulur. İkincisinde yere serilen yorgan çatısının üstüne atılır (Üstte metre işi elyaf bulunmaktadır.). Yün yorgan çatısı üzerine mümkün olduğu kadar eşit dağıtılır. Çatılan kumaş, atılan yün içinde kalacak şekilde rulo yapılarak sarılır.

Atma işleminden sonra yüzü alta astarı üste gelecek şekilde düz zemine serilen yorgan torbasının üzerine değnek (yorgan sopası) yardımıyla pamuk döşenir. Pamuğu her yere aynı oranda yerleştirmeye özen gösterilir.

2.4.1. Yünü Yerleştirme

Yünü yerleştirme işlemi aşağıda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

2.4.2. Pamuğu Yerleştirme

Pamuk yerleştirme yorgancıdan yorgancıya değişiklik gösterir. Kimisi aynı yün gibi sererken kimisi de elyafı yerleştirdikleri gibi ters serilmiş yorgan yüzünün ortasına koyarak yerleştirebiliyor. Bu farkı yorgancılar şu şekilde izah ediyorlar; “Eğer yün de pamuk da hallaç makinesinde açılmadıysa sererek yerleştirme yöntemi uyguluyoruz. Ama eğer hallaç makinesinde ayrıldıysa sermek yerine ortaya koyup çevirmeyi tercih ediyoruz.” demektedirler.

Resim 2.8: Pamuğu sererek yerleştirme yöntemi

“

Resim 2.9: Pamuğun ters serilmiş yorgan yüzü üzerine yerleştirilmesi

2.4.3. Elyafı Yerleştirme

Yorganın astar tarafından ağzı (çevirmek için) belirlenir. Astarı altta kalacak şekilde düz bir zemin üzerine yorgan kılıfı serilir. Yorganın özelliğine uygun olarak üzerine elyaf konulur.

Resim 2.10: Elyaf konulması

2.5. Kumaşı Çevirme

Çeşitleri vardır.

2.5.1.Pamuk ve Yün Yorgan Dikiminde Kumaşı Çevirme

Çatılan kumaş, atılan yün içinde kalacak şekilde rulo yapılarak sarılır. Yorgan çatısının dikili olan kısa kenarından, diğer uca doğru kıvırarak rulo yapılır. Hepsi kıvrılınca ters çevrilir. Bu işlem sonucu dolgu malzemesi içine yerleşmiş olur. Yorganın yüz kısmı üste gelecek şekilde serili olan yorgan, dolgu malzemesinin her tarafa yayılması, potluk yapmaması için değnek yardımıyla düzeltilir. Bu işleme “çubuklama” denir. Çatı çatarken

açık bırakılan kenar çırpma dikişi ile kapatılır. Çubuklama işlemi bir kez de yorgan tersinden uygulanır. Yorgan kumaşının rengine uygun pamuklu iplik ile kenar dikişi yapılır.

Resim 2.11: Rulo yaparak yorganın çevrilmesi

Resim 2.12: Rulo yapılması

2.5.2.Elyaf Yorgan Dikiminde Kumaşı Çevirme

Kılıfın dört bir köşesinden tutularak birleştirilir. Ağız dikişinin olduğu açıklıktan yorgan köşelerden çevrilir. Köşelerden başlayarak ağız dikişinin olduğu yerden içindeki elyaf yorgan sopasıyla dağıtılır. Ağzı ara teyeli ile dikerek birleştirilir. Elyafı eşit dağıtabilmek için yorgan tersinden çubuklanır. Elyafı eşit dağıtabilmek için yorgan yüzünden de çubuklanır. Elyafların kaymaması için yorganın yüzünden 4 etrafına teyel alınarak yorgan dikme işlemine devam edilir.

Resim 2.13: Kılıfın dört bir köşesinden tutularak elyaf yorganın çevrilmesi

“

UYGULAMA FAALİYETİ-1

Yorgan astar ve yüz kumaşını hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Yapılacak yorganın ölçülerine göre yüz kumaşının öncelikle en ölçüsünü dikiş paylarını dikkate alarak işaretleyiniz.	 **Resim 2.14: Ölçü alınması** ➢ Yapılacak yorganın ölçülerine göre yüz kumaşı öncelikle en ölçüsü kadar metreyle kesim masası üzerinde ölçünüz.
➢ Yorgan yüz kumaşı kenarından fazla payını keserek çıkarınız.	 **Resim 2.15: Fazla payın kesilmesi** ➢ Kesim yapmadan önce yüz kumaşını çizim sabunu ile çizebilirsiniz. ➢ Çizim sabununuzun ince çizim yapmasına dikkat ediniz.

“

➢ Yorganın boyunu dikiş paylarını dikkate alarak işaretleyiniz.	 **Resim 2.16: Yorgan boyunun işaretlenmesi** ➢ Ölçüm işlemlerini kesim masası üzerinde yapabilirsiniz.
➢ Yorganın boy ölçüsünü işaretleyip bir miktar makasın ucuyla kesiniz.	 **Resim 2.17: Boy ölçüsünün işaretlenip bir miktar kesilmesi** ➢ Kesim işlemini kesim masası üzerinde yapabilirsiniz.
➢ Makasın ucuyla kesilen yerden iplik çekiniz.	 **Resim 2.18: İplik çekilmesi** ➢ İplik çekme işlemini iğne kullanarak yapınız.

“

➢ İplik çekilen yerden makasla bir miktar kesiniz.	 **Resim 2.19: İplik çekilen yerden makasla kesilmesi** ➢ Kumaşın dokumasının düzgünlüğüne dikkat ediniz.
➢ Bir miktar kestikten sonra tekrar iplik çekiniz.	 **Resim 2.20: Tekrar iplik çekilmesi** ➢ Kumaşın dokumasının düzgünlüğüne dikkat ediniz.
➢ Sonra tekrar makasla kesiniz.	 **Resim 2.21: Makasla kesim**
➢ Yorgan boyu kadar işlemi tekrar ediniz.	 **Resim 2.22: İşlemin tekrarı**

“

UYGULAMA FAALİYETİ-2

Aşağıdaki işlem basamaklarına göre astar ve yüz kumaşını birleştirerek dikiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Çalışma için uygun ortam sağlayınız.	➢ Aydınlık ve geniş ortam hazırlayınız.
➢ Dikiş makinesinin iğnesini takıp, ipliği geçiriniz.	➢ Güvenlik için makine kullanma talimatına uyunuz.
➢ Mekiğe iplik geçirip, makineye yerleştirip, makinenin dikiş ayarını kontrol ediniz.	➢ Dikkatli ve titiz çalışınız.
➢ Astar ve yüz kumaşını tersinden üst üste gelecek şekilde yerleştiriniz.	**Resim 2.23: Astar ve yüz kumaşının tersinden üst üste gelecek şekilde yerleştirilmesi** ➢ Birleştirme işlemlerini masa üzerinde yapabilirsiniz. ➢ Astar ve yüz kumaşını üst üste yerleştirip iğneleyebilirsiniz.

“

➢ Astar ve yüz kumaşını makine ayağı altına yerleştiriniz.	 **Resim 2.24: Astar ve yüz kumaşının makine ayağı altına yerleştirilmesi** ➢ Kumaşı makine ayağının altına yerleştirirken kaymamasına dikkat ediniz.
➢ Peyim dikimini yapınız.(Dikiş payı 1,5 cm olacak şekilde makinede dikiniz.)	 **Resim 2.25: Peyim dikimi** ➢ Dikiş payı 1,5 cm olarak çizim sabunu ile çizebilirsiniz. ➢ Ayrıca saten yüz ve pamuklu astar birleşirken saten kumaş çekme yapabileceğinden hafifçe çektirerek dikiniz.

“

➢ Yorgan yüz ve astar kumaşı birleştirme işlemi bitirildikten sonra, astar kumaşındaki fazla payları yırtarak atınız.	 **Resim 2.26: Astar kumaşındaki fazla payların yırtılması**
➢ Dikişin bittiği yeri pekiştiriniz, köşeden tekrar dikmeye başlayınız.	 **Resim 2.27: Dikişin bittiği yerin pekiştirilmesi** ➢ Köşe dikişlerinin düzgün olmasına dikkat ediniz.
➢ Yorgan yüz ve astarlık kumaşın dört tarafını (dört köşesini de) diktikten sonra pekiştirme dikişi yapınız.	 **Resim 2.28: Pekiştirme dikişi** ➢ Daha sonra sökülme riskine karşı pekiştirme dikişini yapmayı unutmayınız.

“

UYGULAMA FAALİYETİ-3

Yorgan yüzü üzerine yünü yerleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Birleştirilen astar ve yüz kumaşı tersinden tezgâha seriniz.	 **Resim 2.29: Yün yerleştirme** ➢ Bu şekilde yünü yerleştirme yöntemi; yünümüz elle açılarak elde edildiyse uygulanır.
➢ Üzerine köşeden başlamak üzere yün dağıtılarak yerleştirilir.	 **Resim 2.30: Yünün eşit dağıtılması** ➢ Yünümüz hallaç makinesinde hallaçlandıysa pamuk yerleştirme yöntemi uygulanabilir.
➢ Bütün yüzü kaplayana kadar düzgün bir şekilde dağıtılır.	 **Resim 2.31: Bütün yüzün kaplanması** ➢ Kumaş üzerinde boşluk kalmamasına dikkat ediniz.

“

UYGULAMA FAALİYETİ-4

Pamuğu yorgan yüzü üzerine yerleştiriniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Daha önceden birleştirilmiş olan yorgan yüz ve astarı tezgaha seriniz.	 **Resim 2.32: Yüz ve astarın tezgaha serilmesi** ➢ Astar kumaşın üste gelecek şekilde serilmesine dikkat ediniz. ➢ Aydınlık ve geniş bir ortamda çalışmaya özen gösteriniz.
➢ Astar tarafından bir miktar mesafeden sonra (40-50 cm) ortaya gelen kısmı makasla düzgün bir şekilde kesiniz.	 **Resim 2.33: Ortaya gelen kısmın makasla kesilmesi** ➢ Astarın bu şekilde kesilme sebebi; pamuk bu açıklıktan yerleştirilerek yorganın tersyüz edilmesi sağlanacaktır. ➢ Astarlık kumaşı düz boy iplik yönünde kesmeye dikkat ediniz.

“

➢ Astarı 1 metre kadar kesebilirsiniz.	 **Resim 2.34: Astarın kesilmesi** ➢ Bu açıklık daha sonra el dikişiyle kapatılacaktır. Bu dikişe “ağız dikişi” denir.
➢ Sonra tekrar yüz kumaşı görünecek şekilde seriniz.	 **Resim 2.35: Yüz kumaşı görünecek şekilde serilmesi** ➢ Yüz kumaşın üstte ve düz bir şekilde olmasına özen gösteriniz.
➢ Üzerine pamuk koyunuz. Artık döndürülmeye hazırdır.	 **Resim 2.36: Döndürülme işlemi** ➢ Tartılan pamuğun tamamını yüz kumaşının üzerine eşit bir şekilde yerleştirmeye dikkat ediniz.

“

UYGULAMA FAALİYETİ-5

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Yorganın (çevirmeden) astar tarafından ağzını belirleyiniz (dikiş payları dışarıda kalacak şekilde). ➢ Belirlediğiniz noktadan 40 veya 50 cm sadece kılıfı kesiniz.	 **Resim 2.37: Ağız kesimi** ➢ Yorgan kılıfınızın ağız kısmını (yorganın boyuna) orta kısımda olmasına dikkat ediniz.
➢ Astarı yere gelecek şekilde (dikişleri dışarıda) düz zemin üzerine kılıfı seriniz, üzerine elyafı koyunuz.	 **Resim 2.38: Elyaf koyma işlemi** ➢ Pamuk ve yünde olduğu gibi dolgu malzemesi olan elyafı hallaç makinesiyle atabilirsiniz.
➢ Kılıfın dört köşesinden tutarak ortada birleştiriniz.	 **Resim 2.39: Köşe birleştirme**

“

UYGULAMA FAALİYETİ-6

Pamuk yorganda kumaşı çevirme işlemi yapınız (Uygulama faaliyetinde malzemeyi yerleştirdikten sonra deseni çizimi yapılmaktadır.).

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Üzerine koyulan pamuğu ters çevirmek üzere dört köşeden içe doğru kıvırınız.	**Resim 2.40: Köşeden içe doğru kıvrılma** ➢ Pamuğun düzgünlüğünü bozmadan çevirmeye dikkat ediniz.
➢ Astar tarafından kesmiş olduğumuz açıklıktan faydalanarak tersyüz yapınız (Pamuğu içeri alınız.).	**Resim 2.41: Pamuğun içeri alınması** ➢ Çevirme esnasında zorlandığınız zaman açıklığı boy ipliği yönünde genişletebilirsiniz.
➢ Yuvarlak halini almış yorganı açık olan yerden asılarak düzeltiniz.	**Resim 2.42: Yorgan düzeltme**

“

➢ Yuvarlak halini almış yorganı açık olan yerden pamuk ortada kalacak şekilde düzeltiniz.	 **Resim 2.43: Yorgan düzeltme** ➢ Dört köşesinden çekerek düzeltiniz.
➢ Astar üstte görünecek şekilde bırakınız.	 **Resim 2.44: Astarın üstte görünmesi**
➢ Yorgan sopasıyla içindeki pamuk önce köşelerden başlayarak dağıtınız.	 **Resim 2.45: Sopayla pamukların dağıtılması** ➢ Yorgan sopası olarak kızılcık, nar ya da zeytin ağacından 1,00 cm-1,20 cm uzunluğunda ince sopalar kullanılır.
➢ Pamuk eşit dağılana kadar işlemi tekrarlayınız.	 **Resim 2.46: Pamuk dağıtılması** ➢ Pamuk dağıtma işleminde maske takmayı unutmayınız.

“

➢ Yorgan şeklini alıncaya kadar düzgün bir şekilde dağıtma işlemine devam ediniz.	 **Resim 2.47: Pamuk dağıtma işlemi** ➢ Aydınlık, geniş ve hava alan ortamlarda çalışmaya özen gösteriniz.
➢ Ara kata alınan pamuğun düzgün ve dengeli dağılımını sağlamak amacıyla ön ve arka yüzünden sık aralıklarla sopalama işlemi yapınız.	 **Resim 2.48: Sopalama işlemi** ➢ Vuruş aralıklarının geniş olması elyafın kesilmesine sebep olacağından kısa mesafelerle sopalayınız.
➢ Köşelere pamuğun düzgün dağıtıldığını kontrol ediniz.	 **Resim 2.49: Kontrol işlemi** ➢ Köşelerde ve kenarlarda dolgu malzemesinin yoğun olmasına dikkat ediniz.

“

➢ Pamuğun bütün köşe ve içine dağıldığı anlaşılınca bırakınız.	 **Resim 2.50: Dağıtma işlemi** ➢ Dağıtma işleminin düzgün bir şekilde yapıldığına emin olunuz.
➢ İşlemin başında açık bıraktığınız astarı (tersinden) dikmeye hazırlayınız.	 **Resim 2.51: Dikmeye hazırlık** ➢ Astar malzemesine uygun dikiş ipliği ve iğne kullanınız.
➢ Ağız dikişi yapınız, astardaki açıklığı (tersinden) sık aralıklarla yapılan el dikişi ile kapatınız.	 **Resim 2.52: Ağız dikişi**

“

➢ El dikişi yapılan yeri 2-3 cm’lik mesafe kalınca bırakıp asılarak düzeltiniz.	 **Resim 2.53: Düzeltme işlemi** ➢ Dikiş işlemi yaparken astar kumaşın büzülmemesine özen gösteriniz.
➢ Kapanması için kalan 2-3 cm’lik mesafeyi yüzünden gizli dikiş ile dikiniz.	 **Resim 2.54: Yüzünden gizli dikiş** ➢ Kumaş rengine uygun dikiş ipliği seçerek ipliğin görünmemesine dikkat ediniz.
➢ 2-3 cm’lik mesafe gizli dikiş yaptıktan sonra pekiştiriniz.	 **Resim 2.55: Pekiştirme** ➢ Dikişi sağlamlaştırdığınıza emin olunuz.

“

➢ Yorganı tekrar sopalayarak düzelmesini sağlayınız.	 **Resim 2.56: Sopalayarak düzeltme** ➢ Düzeltme işlemini düz zeminde yapmaya özen gösteriniz.
➢ Yorganın yüzü üste gelecek şekilde tekrar sererek sopayla tekrar düzeltiniz.	 **Resim 2.57: Sopalama** ➢ Vuruş aralıklarının geniş olması elyafın kesilmesine sebep olacağından kısa mesafelerle sopalayınız.

“

UYGULAMA FAALİYETİ-7

Yün yorganda kumaşı çevirme işlemini uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Yerleştirilen yünü ucundan başlayarak yuvarlayarak çeviriniz.	 **Resim 2.58: Çevirme işlemi** ➢ Yünün topaklanmamasına ve düzgün bir şekilde yuvarlanmasına özen gösteriniz.
➢ Yorganın ortasına gelindiğinde karşı taraftan da yuvarlayarak çeviriniz.	 **Resim 2.59: İki taraftan çevirme işlemi** ➢ Kenarları yuvarlarken sıkı bir şekilde sarılmasına özen gösteriniz.
➢ Her iki taraf buluştuğunda önce bir ucu açıklığa kadar yuvarlayınız.	 **Resim 2.60: Yuvarlama işlemi** ➢ Bir ucu yuvarlarken diğer ruloların bozulmamasına dikkat ediniz.

“

➢ Yuvarlanan ucu arka yüzden vermiş olduğunuz açıklığı kullanarak ters çeviriniz.	 **Resim 2.61: Ters çevirme işlemi** ➢ Yuvarlanan uç açık bırakılan yerden dönmüyorsa açıklığı büyütebilirsiniz.
➢ Sonra diğer ucu arka yüzden vermiş olduğunuz açıklığı kullanarak ters çeviriniz.	 **Resim 2.62: Çevirme işlemi** ➢ Yorgan içindeki dolgu malzemesinin bozulmamasına dikkat ediniz.
➢ Ters çevrilen uçlar düzeltildikten sonra yorganın yüzü şeklini almış olacaktır.	 **Resim 2.63: Çevirme işlemi** ➢ Yorganı düz zemin üzerinde el yardımı ile düzeltiniz.

“

➢ Yorgan yününü yeterince düzeltilince astardan vermiş olduğunuz açıklığı tersinden sık aralıklı el dikişi ile dikiniz.	 **Resim 2.64: Dikiş işlemi** ➢ Dikiş işlemi yaparken astar kumaşın büzülmemesine özen gösteriniz.
➢ 2-3 cm mesafe ise yüzünden gizli dikiş ile diktikten sonra yorganı sopalayınız.	 **Resim 2.65: Sopalama işlemi** ➢ Kumaş rengine uygun dikiş ipliği seçerek ipliğin görünmemesine dikkat ediniz.
➢ Tersinden ve köşelerinden iyice sopalayınız.	 **Resim 2.66: Sopalama işlemi**

“

UYGULAMA FAALİYETİ-8

Elyaf yorganda kumaşı çevirme işlemi yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Ağız dikişinin olduğu açıklıktan yorganı köşelerden çeviriniz.	**Resim 2.67: Yorgan çevirme**
➢ Köşelerden başlayarak ağız dikişinin olduğu yerden içindeki elyafı yorgan sopasıyla dağıtınız.	**Resim 2.68: Elyaf birleştirme** ➢ Elyafı eşit bir şekilde yorganın içine dağıtınız.
➢ Ağzını tersinden sık aralıklı el dikişi ile dikiniz.	**Resim 2.69: Ağız dikişi**

“

➢ Elyafı eşit dağıtabilmek için yorganı tersinden sopalayınız.	 **Resim 2.70: Yorganı tersinden sopalama işlemi**
➢ Elyafı eşit dağıtabilmek için yorganı yüzünden sopalayınız.	 **Resim 2.71: Elyaf yerleştirme**
➢ Sopalandıktan sonra yorgan köşelerini kontrol ediniz.	 **Resim 2.72: Yorgan köşesi**

“

UYGULAMA FAALİYETİ-9

Yorgan kılıfı üzerine üzüm asması desenini çiziniz.

Resim 2.73: Asma desenli yorganın pembe saten kumaş ile dikilmesi

Not: Bazı yorgancılar desen çizimini malzemeyi yerleştirdikten sonra yaparken bazı yorgancılar ise malzemeyi yerleştirmeden desen çizmektedir. Aşağıda bir yorgancı tarafından hazırlanan üzüm asması desenli yorganın çizim aşamaları verilmiştir. Burada yorgan yüzüne deseni çizme işlemleri dolgu malzemesi konulmadan önce yapılmıştır.

İşlem Basmakları	Öneriler
➢ Fırfırlı (farbalı) modelli bir yorgan için malzemelerinizi hazırlayınız. ➢ Deseninizi belirleyiniz.	➢ Fırfırınızı (farbalı) yorganınızın özelliğine, rengine ve desenine uygun olmasına özen gösteriniz.
➢ Yorganın çatma işlemini yapmak için astarın her iki tarafına overlok çekerek hazırlayınız.	➢ Temiz ve düzenli çalışınız.
➢ Fırfır parçasını da içeri alarak yorgan yüzü ve astarını birleştiriniz.	 **Resim 2.74: Fırfır parçasını içeri alarak yorgan yüzü ve astarın birleştirilmesi** ➢ Kısa kenarı dolgu malzemesini koymak için ortada 120 cm’lik açık bırakmayı unutmayınız.

“

➢ Çatılan yorgan saten kısmı üstte kalacak şekilde yere seriniz.	 **Resim 2.75: Yorgan serme**
➢ Yorganınızı tahta zemin üzerine eşit ve muntazam bir şekilde yerleştiriniz.	➢ Yorganınızı yorgan dikme işlemleri için hazırlanmış olan tahta döşenmiş zemin üzerinde çalışınız. ➢ Zeminin temiz ve pürüzsüz olmasına özen gösteriniz.
➢ Yorgan yüzünü tahta zemin üzerine raptiye ile tutturunuz.	 **Resim 2.76: Raptiye ile tutturma** **Resim 2.77: Raptiye ile tutturma** ➢ Raptiyeleme işlemini yorgan yüzünü bozmadan ve zedelemeden yapmaya özen gösteriniz.

“

➢ Çizimde kullanılacak tebeşirinizin ucunu kazıyarak inceltiniz.	 **Resim 2.78: Tebeşiri hazırlama**
➢ Çirpi ipini tebeşir ipine bulayarak hazırlayınız.	 **Resim 2.79: Çirpi ipinin tebeşir ipine bulanması** **Resim 2.80: İşaretleme**
➢ Çirpi ipi ile yorganın kenar çerçevesini çiziniz.	 **Resim 2.81: Çirpi ipi ile yorganın kenar çerçevesinin çizilmesi** ➢ Dört köşenin de eşit olmasına özen gösteriniz.

“

➢ Yorgan yüzünde desen özelliğine uygun olarak taksimat çizgilerini oluşturunuz (Taksimat; yorgan yüzünün üzerinde motifin özelliğine göre kare, dikdörtgen ya da baklava biçiminde eşit dilimlere ayrılarak, tebeşirle çizilmesidir.).	 **Resim 2.82: Taksimat çizgileri**
➢ Desenin özelliğine uygun olarak taksimat çizgilerinin yerlerini işaretleyiniz.	 **Resim 2.83: Taksimat çizgilerinin işaretlenmesi**
➢ Yorganın bütününde taksimat işlemini uygulayınız.	 **Resim 2.84: Taksimat işlemi** ➢ Ölçülerinizin deseninizin özelliğine uygun olmasına dikkat ediniz. ➢ İşaretlerinizi değişik boylarda inceltilmiş tebeşir takılmış pergeller kullanarak yapabilirsiniz.

“

➢ Tebeşir tozuna buladığınız çirpi ipini desen özelliğine uygun olarak ve köşelerden başlayarak karşı köşeye kadar çiziniz.	 **Resim 2.85: Çizim işlemi**
➢ Yorgan yüzünün kenar çerçeve çizgilerinin içerisinde kalan yüzeyin tamamına çizgileri çiziniz.	 **Resim 2.86: Çizim işlemi** ➢ Ölçü ve orana dikkat ediniz.
➢ Yorganın çerçeve içerisinde kalan yüzeyin tamamına baklava desenini çiziniz.	 **Resim 2.87: Baklava deseni çizilmesi**

“

	 Resim 2.88: Baklava deseni ➢ Çizgileri kaydırmadan çizmeye dikkat ediniz.
➢ Deseni yerleştirmek için her iki kenarda ve ortadaki uzunlamasına olan çizgileri çirpi ipi ile çiziniz.	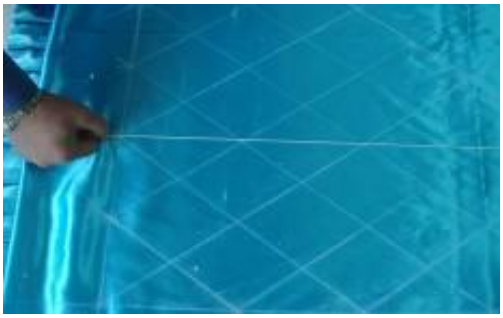 **Resim 2.89: Çirpi ipi ile çizim**
➢ Yan tarafta kırmızı işaretli yerleri çirpi ipiyle tespit ediniz.	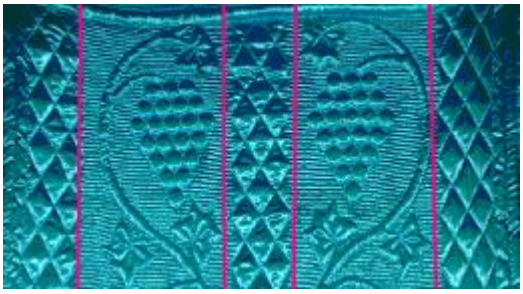 **Resim 2.90: Test işlemi**

“

	 Resim 2.91: Test işlemi
➢ Tebeşiri incelterek pergele takınız.	➢ Tebeşirin ucunun ince ve düzgün olmasına özen gösteriniz.
➢ Deseninizi baklava desenli çizgilerin üzerinde dikkatli bir şekilde hesaplayarak yerleştiriniz.	 **Resim 2.92: Desen birleştirme**
➢ Üzümün dallarını pergel ile çizerek oluşturunuz.	 **Resim 2.93: Pergelle üzüm dalları oluşturma**

“

➢ Yorganın bütününde işlemi uygulayınız.	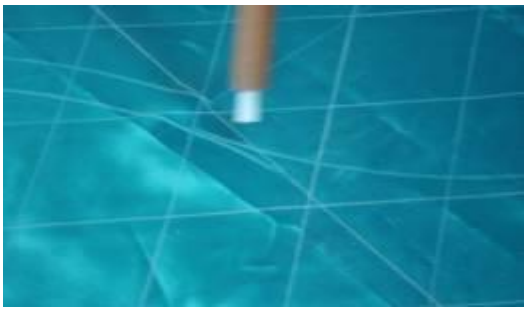 **Resim 2.94: Pergelle üzüm dalları oluşturma** ➢ Tebeşirinizin ucunun ince olmasına özen gösteriniz.
➢ Deseninizin özelliğine uygun olarak düz çizgileri çirpi ipi ile dalları pergelle, kısa mesafeleri de elle çiziniz.	 **Resim 2.95: Pergel ve çirpripi ile desen çizimi** ➢ Pergelinizin kumaşı zedelememesine özen gösteriniz.
➢ Üzüm tanelerini incelttiğiniz tebeşir ile kalıp kullanarak çiziniz.	 **Resim 2.96: Üzüm tanelerinin çizimi**

“

	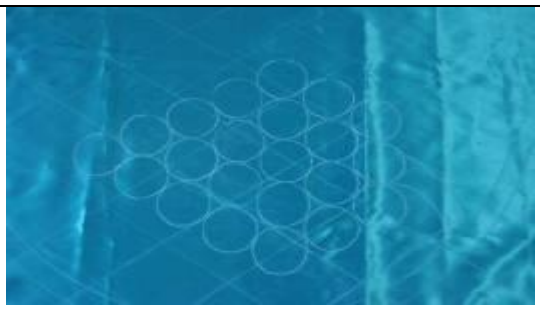 **Resim 2.97: Çizilmiş üzüm taneleri** ➢ Çizgilerinizin ince ve net olmasına dikkat ediniz.
➢ Deseninizi kontrol ederek çizme işlemini tamamlayınız.	 **Resim 2.98: Desen kontrolü** ➢ Çizgileri üst üste çizmemeye özen gösteriniz. ➢ Hatalı çizimleri yumuşak ve temiz bir bezle silebilirsiniz.

“

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Astar ve yüzlük kumaşı kısa kenarlarından biri açıkta kalacak şekilde dikiş makinesi ile dikilir. Bu işleme ……veya peyim dikişi, dikilerek birleştirilen kumaşa da ……..denilir.

2. Bugünlerde pek kullanılmayan yöntemlerden biri de ……. yöntemidir.

3. Günümüzde ise yorgancılar……..makinesiyle aynı işlemi yapmaktadırlar.

4. Atma işleminden sonra yüzü alta astarı üste gelecek şekilde düz zemine serilen yorgan torbasının üzerine …….yardımıyla pamuk döşenir.

5. Kullanılacağı kente göre de ……..ağırlığı değişebilmektedir.

6. Yorganın yüz kısmı üste gelecek şekilde serili olan yorgan, dolgu malzemesinin her tarafa yayılması, potluk yapmaması için değnek yardımıyla düzeltilir. Bu işleme …….denir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

“

MODÜL DEĞERLENDİRME

Kendi seçmiş olduğunuz herhangi bir deseni (önce çizimini yaparak) bebek yorganı üzerine uygulayarak işlemesini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Deseninizi belirleyiniz.	➢ Araştırmacı olunuz. ➢ İnternetten araştırma yapınız. ➢ Çevrenizdeki yorgancıları dolaşınız. ➢ Yazılı ve görsel basını takip ediniz.
➢ Yorgan deseni çiziminizi kareli kağıtlara yapınız.	➢ Yorgan deseni çizimi konusunda bilgi edininiz.
➢ Yorgan deseninizi kumaşa geçiriniz.	➢ Deseni kumaşa geçirme yöntemlerini öğreniniz. ➢ Planlı çalışınız.
➢ Yorgan dolgu malzemesini yerleştiriniz.	➢ Zamanınızı verimli kullanınız.
➢ Deseninizi yorgana işleyiniz.	➢ Desen işlemesinde kullanılan yöntem ve teknikleri öğreniniz. ➢ Dikkatli ve titiz çalışınız.

“

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Deseninizi belirlediniz mi?		
2. Yorgan deseni çiziminizi kareli kâğıtlara yaptınız mı?		
3. Yorgan deseninizi kumaşa geçirdiniz mi?		
4. Yorgan dolgu malzemesini yerleştirdiniz mi?		
5. Deseninizi yorgana işlediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

“

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1’İN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	D
3	C
4	D
5	A

ÖĞRENME FAALİYETİ 2’İN CEVAP ANAHTARI

1	Çatı çatma- yorgan torbası
2	Sopalama
3	Hallaç
4	Değnek (yorgan sopası)
5	Yün veya pamuk
6	Çubuklama

“

KAYNAKÇA

- KÖMÜRCÜ, Gülhan, **Konya İli Yorgan İşçiliğinin Bugünkü Durumu Yüksek Lisans Tezi**, Konya, 2005.
- YARDIMCI, Nesrin, **Ankara El İşi Yorganları Üzerine Bir Araştırma Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2008.
- ÖZ, Didem Naime, **Türk Yazmacılık Sanatı ve Son Dönem İstanbul Yazmaları Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2006.
- KAYA, Reyhan, **Türk Yazmacılık Sanatı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Çeltüt Matbaacılık Koll.